

TÜRKİYE VE DÜNYA'DA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ VE VERGİ HASILATINA KATKI DEĞERLENDİRMESİ

Hüseyin ERİKLER

Haziran 2019

DENİZLİ

**TÜRKİYE VE DÜNYA'DA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ VE
VERGİ HASILATINA KATKI DEĞERLENDİRMESİ**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Projesi

Maliye Ana Bilim Dalı

Vergi Hukuku Ve Vergi Uygulamaları Programı

Hüseyin ERİKLER

Danışman: Prof. Dr. Ersan ÖZ

Haziran 2019

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Maliye Ana Bilim Dalı, Vergi Hukuku ve Vergi Uygulamaları Bilim Dalı öğrencisi Hüseyin ERİKLER tarafından hazırlanan “Türkiye ve Dünyada Boya Sektörü Ekonomisi ve Vergi Hasılatına Katkı Değerlendirmesi” başlıklı Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ersan ÖZ

Danışman

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
.....Tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Müdür

ETİK BEYANI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılması ve bulguların analizinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Hüseyin ERİKLER

ÖZET

TÜRKİYE VE DÜNYA'DA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ VE VERGİ HASILATINA KATKI DEĞERLENDİRMESİ

Hüseyin ERİKLER

Yüksek Lisans Projesi

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Ana Bilim Dalı

Vergi Hukuku Ve Vergi Uygulamaları Programı

Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ersan ÖZ

Haziran 2019, IX+50 Sayfa

Boya sanayisi, inşaat ve imalat sanayilerine önemli bir girdi olması sebebiyle sektörel bazda hızla büyüme göstermektedir. Dünyada boya endüstrisinin gelişim süreci II. Dünya Savaşı yıllarında bilimsel temelli bir sanayi üretimi etkinliğine dönüşmüştür.

Boya sanayinin gelişimini etkileyen faktörler çok çeşitli olup özellikle üstünde durulması gereken iki dinamik kentleşme oranındaki artış ve küreselleşme sonucu meydana gelen şirket birleşmeleridir. Kentleşme oranı yüksekliği boyaya olan ihtiyacı tetiklemekte ve pazar daha hızlı büyümektedir. Türkiye Avrupa'nın en büyük 5. boya üreticisi olarak dünya pazarının yaklaşık % 2'sini oluşturmaktadır. Bu bağlamda son 10 yılda hızlı bir büyüme göstermiş, modern üretim ve teknoloji yapısına ulaşarak önemli bir dönüşüm ve gelişim sağlamış ülkedir. Boya sanayi özellikle teknoloji ve inovasyon alanında sağladığı ilerlemeler ve bu alanlarda genişleyen faaliyetleriyle birlikte ürün kalitesi olarak uluslararası alanda rekabetçi hale gelmiştir. Boyada sektörel kapasite yurt içi talebin oldukça üzerindedir. İhracat ağırlıklı olarak dekoratif boyalardan oluşur. Mamul madde olarak boya ithalatı yüksek düzeyde değildir. Ancak boya sektörü hammadde açısından dışa bağımlı olduğundan girdi ithalatı oldukça yüksektir.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Türkiye'de ki boya sanayi sektörü detaylı olarak incelenecek olup, sektör gelişimini etkileyen faktörler tartışılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde boya endüstrisinin dünyadaki durumu incelenecektir. Son olarak üçüncü bölümde vergi hasılatı konusunda genel bilgi verilip ithalat ve ihracat rakamları üzerinden vergi hasılatıyla konunun bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Boya sektörü, vergi hasılatı, üretim, gelir

ABSTRACT**TÜRKİYE VE DÜNYADA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ VE
VERGİ HASILATINA KATKI DEĞERLENDİRİLMESİ**

Erikler Hüseyin

Master Project

Pamukkale University

institute of social sciences

Department of Public Finance

Taxation Law and Tax Applications Programme

Adviser of Project: Title, Prof. Dr. Ersan ÖZ

June 2019, IX+50 Pages

The paint industry is growing quickly on a sectoral basis because it is an important input to the construction and manufacturing industries. When the development process of paint industry in the world is evaluated, it can be seen that in the years of World War II, the paint industry turned into a scientific-based industrial production activity.

There are many factors that influence the development of the paint industry. Especially, two dynamic factors that need to be considered are the increase in urbanization rate and mergers resulting from globalization. The high urbanization rate triggers the need for paint and the market is growing faster. Turkey has been the 5th largest paint manufacturer in Europe and has accounted for approximately 2% of the world market. In this context, Turkey has achieved rapid growth for the last 10 years and has achieved a significant transformation and development by reaching the modern production and technology structures. With the advances in technology and innovation activities in Turkish paint industry, it has become internationally more competitive in terms of product quality. Paint production capacity is much higher than domestic demand. Export is mainly made of decorative paints. Imports of paint as a finished product are not high. However, since the paint industry is dependent on foreign sources as raw materials, the import level for these materials is quite high.

Our study consists of three main parts. In the first part, the paint industry in Turkey is to be examined in detail, the factors influencing the sector development will be discussed. In the second part of the study, the situation of paint industry in the world will be examined. Finally, in the third section, general information will be given on tax revenue and an evaluation of the issue will be made with tax revenue on import and export figures.

This study consists of three main sections. In the first section, the paint industry in Turkey is to be examined in detail and the factors influencing the sector development are discussed. In the second section of the study, the situation of paint industry in the world are examined. Finally, in the third section, general

information are given on tax revenue, and an evaluation of the issue through the effect of tax revenue over the import and export figures are made.

Keywords: Paint sector, tax revenue, production, income

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
GRAFİK LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ

1.1.Türkiye’de Boya Sanayi’nin Tarihsel Gelişimi.....	5
1.2. Türkiye’de Boya Sanayi’nin Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	7
1.2.1.Kentleşme	7
1.2.2 Küreselleşme Sürecinde Şirket Satın Almaları ve Birleşmeleri	9
1.2.3 Sermaye	10
1.2.4 Teknoloji.....	10
1.2.5. İnsan Kaynakları.....	12
1.2.6. Hammadde	13
1.3. Türk Boya Pazarının Yapısı ve Büyüklüğü.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA’DA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ

2.1.Dünya’da Boya Sektörüne Bakış.....	18
2.2.Dünya’da Boya Sanayi’nin Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	23
2.2.1.Kentleşme	23
2.2.2.Küreselleşme Sürecinde Şirket Satın Alma ve Birleşmeleri	24
2.2.3.Sermaye	25
2.2.4. Teknoloji.....	26
2.3.Dünya Boya Pazarının Yapısı ve Büyüklüğü.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VERGİ HASILATI VE BOYA SEKTÖRÜNÜN KATKISININ ANALİZİ

3.1.Vergi Kapasitesi, Vergi Gayreti ve Vergi Hasılatı Kavramları.....	31
3.2.Türkiye’de Vergi Hasılatının Vergi Türüne Göre Dağılımı.....	33
3.3.Türkiye’de Vergi Hasılatının Sektörel Dağılımı	37
3.4.Boya Sektörünün Vergi Hasılatına Katkısı	39
SONUÇ	42
KAYNAKÇA.....	45

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.Boyaların Sınıflandırılması.....	3
Tablo 2.Boyalar, Vernikler ve Mürekkepler Sektörü İhracatı.....	4
Tablo 3.Dünya’da Boya Tüketimi.....	22
Tablo 4.Dünya’nın en büyük cirolu Boya Üreticileri.....	25
Tablo 5.Boyacılıkta Kullanılan Hülâsalar, Boyalar, Pigmentler, Vernikler, Macunlar ve Mürekkeplerde Dünya’nın En Büyük İhracatçı Ülkeleri.....	29
Tablo 6.Dünya Boya Tüketiminde En Büyük Ciroya Sahip Ülkeler.....	29
Tablo 7. Dünya Boya Üretiminde En Büyük Ciroya Sahip Ülkeler.....	30
Tablo 8. 2019 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi.....	34
Tablo 9. 2018 Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin Dağılımı.....	36
Tablo 10. 2018 yılı Vergi Gelirleri Dağılımı.....	39
Tablo 11.Türk Boya Pazarının Boyutu ve Vergiye Hasılatı.....	40

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.1927-2016 Yılları Arasında İl ve Köy Nüfus Dağılımı.....	8
Grafik 2.Türk Boya Sanayinin Toplam Satış Verileri (2010-2014).....	15
Grafik 3.Türk Boya Sanayisinde Alt Segmentlerin Miktar Olarak Yüzdesi.....	16
Grafik 4.Türk Boya, Hammadde ve Yardımcı Maddeler İhracatı.....	16
Grafik 5.Dünya Nüfusunda Kentleşme.....	24
Grafik 6. Bölgelere Göre Boya Pazarı 2030 Tahminleri (Milyar Euro).....	28
Grafik 7.2018 Yılı Vergi Gelirleri.....	38

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B: Avrupa Birliği

A.B.D: Amerika Birleşik Devletleri

AR-GE: Araştırma ve Deneysel Geliştirme

A.Ş: Anonim Şirketi

B.O.S.A.D: Boya Sanayicileri Derneği

D.Y.O: Durmuş Yaşar ve Oğulları Boya

G.S.M.H: Gayri Safi Milli Hasıla

K.D.V: Katma Değer Vergisi

K.O.B.İ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

Ö.T.V: Özel Tüketim Vergisi

T.Ü.İ.K: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Boya sektörü, Dünya’da ve Türkiye’de önemli bir gelişme göstererek ilerlemektedir. Kimya sanayisinin önemli dallarından biri olan boya, son yıllarda gelişen hacmi ile ülkelerin ekonomisine oldukça katkı sağlamaktadır. Boya sektörünün mevcut toplam kapasitesinin yarısından fazlasını inşaat boyaları oluşturmakta ve inşaat ile bütünleşen bir yapı oluşturmaktadır. Boya üretimi mevsimsel dalgalanmalarla seyir izlemekte ve inşaat döneminin yoğunlaştığı zamanlarda yıllık ciroları artış göstermektedir.

Günümüzde sosyal devlet anlayışı her geçen sorumluluğunu arttırmakta ve yasal düzenlemelerle yerini korumaktadır. Harcamaların temelinde yatan vergiler, devlete ekonomik büyümeye sağlamıştır. Güçlü ve sağlıklı bir devletin temel göstergesi toplumdan ve kurumlardan alınan vergilerdir. Boya sektörü bu kurumlar arasında yer almış ve faaliyetini sürdürmüştür. Özellikle dünya çapında büyük boya firmaların yıllık vergi hasılatları milyon dolarlar seyrinde gelişmiştir. Bu cirolar ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkıda bulunmuştur.

Çalışmanın temel amacı boya sektörünün milli hasılda yerini bulmak ve istatistiklerle ortaya koymaktır. Bu anlamda çalışmanın birinci bölümünde Türk boya sanayisinin tarihsel gelişiminden bahsedilmiş ve boya sektörünü etkileyen faktörler anlatılmıştır. Ayrıca ulusal pazarda boya sektörünün büyüklüğü ve ekonomisi anlatılarak boyanın ihtiyaç ötesi dışına aktarıldığı belirlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde dünya boya sektörü ekonomisi verilerle ve ilgili analizlerle yorumlanmıştır. En çok boya üretimi ve tüketimi yapan ülkeler değerlendirmeye tabi tutulmuş ve dünya boyacılığının büyüklüğü incelenmiştir.

Çalışmanın esas konusunu oluşturan son bölümünde ise, vergi hasılatına yaptığı katkısı milli hasılda önemi ve Türk boya sektörünün sektörel vergi dağılımı incelenmiştir. .

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ

Boya, malzeme alanını aydınlatmak amacıyla dış faktörlerden korumak, süslemek için ince ve sert bir tabaka şeklinde olan organik ya da anorganik maddedir. Ayrıca boya, plastik esaslı pigmentlerden ve incelticilerden oluşmuş renkli sıvı bileşimidir. Boya, eskiden farklı sanat eserlerinde değişik dekoratif amaçlarla kullanılırken, günümüzde boya yapı malzemelerini dış etkenlerden kimyasal özelliklere karşı korumaktadır. Boya, yüzeysel ışığı ve hijyeni düzenleyerek mimaride aydınlatıcı bir malzeme niteliğinde kullanılmaktadır.¹

Boya, dekoratif veya koruma amaçlı kaplama olarak kullanılan, pigmentlerin sıvı içinde çözüldüğü emülsiyonlardan oluşan gruptur.² Türkiye’de boya sektörü ana kimya sektöründe önemli bir paya sahiptir. Avrupa’nın 5. büyük boya üreticisi olarak dünya pazarında %2’lik bir paya sahiptir. Türkiye’de yılda ortalama 800 bin ton boya üretimi gerçekleşmektedir. Boya sektöründe üretim yapan büyük firmaların yanı sıra sipariş ve fiyata bağlı olarak üretim yapan boya imalat pazarları da bulunmaktadır. Ancak büyük firmaların uluslar arası pazarda önemli yer edinmesinden dolayı boya üretiminin büyük bir oranı bu firmalara aittir. Küçük işletmelerin %40’ı yalnızca boya üretiminde yer almakta ve ülke genelinde boyaya katkıda bulunmaktadır. Küçük ve orta ölçekli olan boya imalathaneleri özellikle mimari yapılarda önemli yer edinmektedirler.³

Türkiye’de boya sektörü özellikle endüstrileşmeye hizmet verirken inşaat sektörünün gelişme göstermesiyle beraber sektöre duyulan ihtiyaç oldukça artmıştır. Boya sektörün %60’ı dekoratif amaçlarla kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda toz boya ve oto boyası gereksinimlerinden dolayı boyaya olan ihtiyaç önemli oranda artış göstermiştir. Otomotiv sektörünün Türkiye’de gelişme göstermeye başlamasıyla birlikte bu anlamda boyalara duyulan ihtiyacın arttığı düşünülmektedir. Ayrıca toz boya üretiminde aynı fikir yerini almakta ve bu alanda ilerleme kaydedilmektedir.

¹ Süha Er, *Boya İmalat Sektöründe Kullanılan Kimyasalların İş Sağlığı Üzerine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.7.

² Kalkınma Planı (2007-2013), *Kimya Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Boya Çalışma Grubu Raporu*, Ocak 2006, Ankara, s. 4.

³ İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, *Boya Üretimi Yapılan İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Proje Denetimi Değerlendirme Raporu*, İş Teftiş Kurulu Yayın, Ankara, s.6.

Türkiye’de boya sektörü imalathanelerinde çok büyük farklılıklara rastlanmaktadır. Boya üretiminde teknolojik gelişmelere ve büyük kapasiteye sahip işletmelerin katkısı oldukça fazla iken küçük kapasiteli işletmelerin kar oranı bu firmalara nazaran daha azdır. Ancak ilkel tekniklerle yürütülen boya imalatının ülkeye katkısı yadsınamaz bir gerçektir.

Boya üretimi genellikle inşaat sektörüne yönelik olduğundan mevsimlere göre farklılık göstermektedir. Üretim, inşaat çalışmalarının yoğun olduğu yaz aylarında, diğer ayların iki katına çıkmaktadır. Boya sektörü temelde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar sanayi ve inşaat boyalarıdır. Temelde boyanın uygulanacağı yüzey esas alınarak tanımlamalar yapılmaktadır.

Tablo 1. Boyaların Sınıflandırılması

BOYALARIN SINIFLANDIRILMASI
1- BAĞLACILARINA GÖRE BOYA TÜRLERİ
Sentetik (Yağlı veya solvent bazlı)
Selülozik
Emülsiyon bazlı (Su bazlı)
Poliüretan ve epoksi boyalar
Tutkallı
Vernikler
Matbaa mürekkebi
2- PARLAKLIKLARINA GÖRE BOYALAR
Parlak
Yarı parlak
3- KULLANILAN ALANA GÖRE
Dekoratif
Ahşap
Mobilya
Vernikler
Ahşap koruyucular
Otomotiv boyaları
Metal boya ve vernikler
Tiner

Türkiye’de boya sanayinde 600’e yakın kayıtlı firma vardır. Sektördeki başlıca büyük firmaların dünyadaki diğer büyük işletmelerle yaptığı ortaklıklar sayesinde Türkiye’ye önemli ölçüde teknoloji ve yabancı sermaye girişi olmuştur.⁴

⁴ Faik Çelik, Ali İhsan Özeroğlu, Türkiye’de ve Dünya’da Boya Sanayine İktisadi Bakış ve Türkiye Boya Sanayinde Kriz Tepkisi, *Akademik İktisat*, 2007.

Boya, vernik ve mürekkep sektör ihracatı, 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde, değerinde %7,6 oranında artışla 694,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde, sektörün başlıca pazarları arasında İran (52,2 milyon dolar, %10,0 artış), Irak (49,5 milyon dolar, %2,9 artış), ve Çin Halk Cumhuriyeti (38,9 milyon dolar, %8,3 artış), bulunmaktadır.⁵ Bu ürün grubunun son beş yıllık ihracatı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.⁶

Tablo 2. Boyalar, Vernikler ve Mürekkepler Sektörü İhracatı

Yıllar	İhracat (Milyon \$)
2013	769
2014	777
2015	687
2016	646
2017	694

Küresel ekonomideki iyileşmelere ve endüstrileşmenin hızlı bir şekilde artış göstermesine paralel olarak, boya sektöründe de üretim ve talep artış göstermiştir. Sektördeki artan sıkı pazarlık koşulları ile yeni teknolojilerin ve üretimde yeni buluşların gerekliliği, küresel pazarda artışı tetikleyen unsurlar olmuşlardır. Özellikle çevreye duyarlı ve sağlığa zararlı olmayan boya talebinde önemli artışlar gözlenmiş, bu büyüyen talebe paralel olarak da zararsız kimyasal maddelerin kullanım alanlarında ciddi yatırımlar gerçekleşmeye başlamıştır. Sektörde oluşan söz konusu eğilim reçine, katkı maddeleri ve pigment gibi ham maddelerin fiyatlarında artışa ve dolayısıyla sektördeki büyük oyuncuların bu fiyat artışına göre pozisyon almalarına neden olmuştur.

Türkiye’ de sektörün toplam üretim kapasitesi yaklaşık 800 bin ton/yıl olup, kapasite kullanım oranı %65 düzeyindedir. Toplam üretim kapasitesinin %55’ini su bazlı boyalar %45’ini solvent bazlı boyalar oluşturmakta olup, sektörde %35 yerli hammadde kullanılmaktadır.⁷ Son yıllarda, boya sektöründe geliştirilen yeni ürünlerin başında nano teknolojik boyalar gelmektedir. Boya üretiminde kullanılan nano teknoloji sayesinde yangın geciktirici, antimikrobiyel yapı, çizilmez, aşınmaz, korozyon direnci,

⁵http://www.ikmib.org.tr/files/downloads/Bilgi_Bankasi/Raporlar/calisma_raporlari/2017_faaliyet_raporu_web.pdf. (10.05.2019).

⁶ Kalkınma Planı, a.g.e. s. 23.

⁷ <https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Boya.pdf>, (10.05.2019).

ses izolasyonu, güneş ışığına dayanıklılık, kendi kendini temizleme, kolay temizlenebilme gibi birçok işlev sağlanabilmektedir.

1.1.Türkiye’de Boya Sanayi’nin Tarihsel Gelişimi

Eski kaynaklar Kayseri’den İstanbul’a gelen Yorgo Hristidis’in 1883’de İstanbul’da boya ticaretine başladığını belirtir.⁸ 1923 Rize’li İshakoğlu kardeşler Kadıköy’de kurdukları İshakzade Biraderler firmasıyla boya işine başladılar. Açılan ilk boya fabrikası Karaköy’de Sabit Boya’dır. 1953’de ÇBS Boya faaliyete geçmiştir. 1954 yılında Marshall Boya ve Vernik San. A.Ş. ve DYO fabrikaları faaliyete geçmiştir. 1979’da Kayalar Kimya vernik üretimine başladı. İBA Kimya, 1979’da yaş boya üretti.1982 yılında sanayi boyaları alanında etkin olmayı hedefleyen Kemipol kuruldu.1964’de açılan Polisan Kimya, 1985’de Polisan Boya’yı faaliyete geçirdi. 1986’da Marshall Boya ve Alman Herberts firmasının ortaklığı devreye girmiştir. 1988’de inşaat kimyasalları üretimi yapan Betek kuruldu. Jotun Boya 1989’da toz boya, 1993’de sıvı boya üretmeye başladı. Buradan anlaşılacağı üzere 90’lı yıllarda giderek yoğunlaşan yabancı yatırım ilgisi 2000’li yıllarda da devam etti. Bu girişimlerde yabancı şirketlerin büyük yatırımlar yapmak yerine alt yapısı mevcut yerli işletmelerle ortak olması dikkat çekicidir.⁹

Boya sanayinin tarihsel süreç içinde değerlendirmesi yapılırken 2 dönem halinde hareketlilik yaşanmıştır. Bunlardan birincisi, 1945 ve 1960 yılları arasında yatırım hamlesinin artmaya başlamasıyla görülmüştür. İkinci dönem ise, 1980 ve 2000’li yıllarında yaşanmıştır. Bu iki dönem yatırımcıların dikkatle izlediği dönem olarak görülmektedir. İki yatırım döneminde de boya pazarında gelişme potansiyeli oldukça yükselmiştir. TÜİK’in verilerine göre, boya sanayisi 1950 ve 1980 yıllarında büyük bir sıçrama yaşanmış ve insanlar daha iyi gelire kavuşmak için köylerden kentler göçmüşlerdir. Yapılan göçlerle birlikte insanlar farklı istihdam sektörlerine yönelmiş ve boya sanayisi çalışmaları hız kazanmıştır. Ayrıca kentlere yerleşen insanlar mesken ve eşya yenilemesi nedeniyle boya tüketimi oldukça fazla gerçekleşmiştir. Boya üretimine yapılan yatırımların dolaylı nedenlerden birisi de; gelişen teknolojidir. 1945 ve 1960

⁸ www.kmo.org.tr/resimler/ekler/2e64676b5be4266_ek.pdf. (14.05.2019).

⁹ www.kmo.org.tr/resimler/ekler/2e64676b5be4266_ek.pdf. (14.05.2019).

yılları arasında teknolojinin yeni boyuta bürünmesiyle boya yatırımı etkilenmiş ve halkı boyaya yönlendirmiştir. Bütün dünyada boyanın temel girdilerinden, doğal malzemeler yerine özel sentetik malzemeler üretilmesi, boya üretiminin zanaat olmaktan çıkması, sanayi üretim etkinliğine dönüşmesi, boyaya yapılan yatırımı etkilemiştir. Bu etkileşimler, gelişmiş sanayi ülkelerinde vuku bularak bütün dünyada boya üretim biçimini etkisi altına almıştır.¹⁰

Zanaatın yerini alan endüstri sektörü, ustadan ustaya aktarılan bir uğraş olmaktan çıkmış, bilimsel eğitim alınarak öğrenilen hale dönüşmüştür. İş yapma becerisi ve bilgisi olarak alınıp satılmıştır. Gelişmeyen ülkelere bu durum, ülkeleri rekabet pazarına bile yetiştiremeyecek yapıya büründürmüştür. Türkiye’de ise, iş kurmak için gerekli teknik bilgiye erişmeyi mümkün kılmıştır.¹¹ 2. Dünya Savaşı’nın ardından Türkiye, dış ülkelere açık ilişki modeline geçmiş ve çok partili hayatla birlikte merkezi planlamacılığa verilen önem azalmıştır. İşletmeler ve hammadde kaynakları yerel girişimlerle özendirilerek teşvik edilmiştir. Savaş sonrasında Marshall Planı dâhilinde Marshall yardımı, ülkelere önemli kredi olanakları sunmuştur. Bu kapsamda Türkiye’ye ABD kaynaklı krediler ve hibeler verilmiştir. 1949 ve 1959 yılları arasında alınan 992.561.000 dolar yardımı, toplam bütçe gelirin %7,3’üne karşılık gerilmiştir. Bu hasılat, boyaya olan talebi de arttırmış ve ekonomide boya sektöründe hareketliliğe neden olmuştur. ABD’den alınan krediler, doğrudan boya sanayisi yatırımcılarını da etkilemiştir. Boya yatırımının yaklaşık 20 yıllık bir durağan dönemi olmuş, fazla kapasite nedeniyle yeni yatırımlar bir süre kendini gösterememiştir. 1980 yıllarından sonra, boya tesisleri yatırımı yeniden hız kazanmış ve büyük kentleşme ise ekonomide dışa açılım söz konusu olmuştur.

Özellikle 2018 yılından sonra boya sektörü Türkiye’de büyük bir ilerleme kaydetmiş ve uluslar arası pazarda büyük oranda yerini almıştır. BOSAD, 2018 yılında yaşanan ekonomik gelişme ve ilerlemeleri, boya sektörüne yansımaları ele alarak uluslararası çapta bir fuar düzenlemiştir. Fuarda 2018 yılına ait önemli değerlendirmeler yer alırken, 2019 yılına ait öngörüler sunulmuştur. 2017 ve 2018 yılında daralmaya giden boya sektörünün fizibilite çalışmaları ile globalleşen dünyada yerini alması gerektiğini dile getirmiştir. Boya sektörünün temsilcileri fuarlar ve kongrelere yoğun

¹⁰ www.kmo.org.tr, a.g.m.

¹¹ Erdem Koç, Mahmut Can Şenel, Kadir Kaya, Dünya’da ve Türkiye’de Sanayileşme I- Strateji ve Temel Sanayileşme Sorunları, *Mühendis ve Makine Dergisi*, 59(690), 2018, s.7.

ilgi göstermiş boyanın uluslararası çapta yerini alması için birtakım çalışmalara başvurmuştur.¹²

1.2. Türkiye’de Boya Sanayi’nin Gelişimini Etkileyen Faktörler

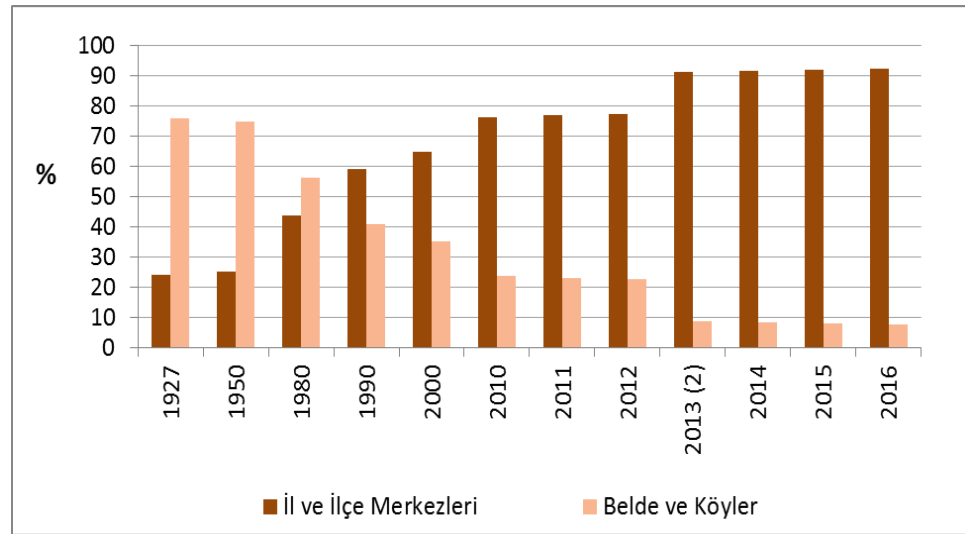
Boya sektörünü derinden etkileyen unsurların başında arz ve talep dengesi gelmektedir. Toplumun arz ve talep ihtiyaçlarına göre şekillenen boya sektörü, birçok değişikliğe neden olmaktadır. Toplumda aktif olan dinamiksel hareketler boyanın çeşitlilik göstermesine yol açar. Boya talebini en çok arttıran unsurların başka bir nedeni ise, kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru göçlerin yaşanmasıdır. Coğrafi bölgelerde görülen nüfus hareketleri kentleşme sorunu olarak ortaya çıkmış ve bu bağlamda incelenmiştir. Boyanın talebini en fazla etkileyen faktör olarak görülen ve yakın zamanda başlayan küreselleşme süreci de boya sektörünü etkileyen etmenler arasında sayılabilmektedir.

1.2.1.Kentleşme

Köyden kente göçün artması yeni yerleşim alanlarının oluşmasına neden olmuştur. İnsanların, mobilya, ev eşyası ve taşınmaz-taşınır mallarla ilgili olguları boya tüketimini etkilemiştir. Yeni meskenlere yol açan en önemli nüfus hareketleri bütün dünya genelinde yaşanan kentleşme kavramıdır. 2014 yılında dünya nüfusunun %54’ü kentsel alanlarda yaşamakta iken 1950 yılında %30 oranında yaşamıştır. Ancak 2050 yılına gelindiğinde bu oranın %66’ya ulaşılması beklenmektedir.¹³

¹² Boya ve Hammadde Sektörü Bosad’la Biraraya Geldi, www.turkchem.net.com.tr, (12.05.2019).

¹³ Gönül Sevinç, Müge Kantar Davran, Mehmet Reşit Sevinç, Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri, *İktisadi İdari ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 2018, s.72.

Grafik 1. 1927-2016 yılları arasında il ve köy nüfus dağılımı

Kaynak: www.tuik.gov.tr. (11.05.2019).

Yukarıdaki grafik dikkatlice incelendiğinde yaklaşık 90 yıllık zaman diliminde kır ve kent nüfus oranlarında çok büyük oranda değişim yaşandığı görülmektedir. 1927 yılında %75 olan kır nüfusu giderek azalmaya başlamış nihayet 2016 yılında %8'lere kadar gerilemiştir. Aynı yıllar içinde kentsel nüfus oranı da düzenli bir artış göstermiş olup %23'den % 90'lara dayanmıştır. Tüm bu göstergelerden anlaşılacağı üzere konut sayısı artmış ve tüketicinin boya talebi artmıştır.

Türkiye'de kentleşme ile ilgili veriler, dünya pazarına göre farklılık arz etmektedir. Ancak Avrupa'da duruma uygunluğu yönüyle benzerlik göstermekte ve kentleşme oranının 2030 yıllara gelindiğinde artacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda boya sektöründe artış yaşanacağı tahmin edilmektedir. Büyüyen kentleşme oranına karşın boya üretiminin bu tüketimi karşılayamaması boya üretim hızının düşmesine yol açacaktır.

Bir yerde kentleşme hızının yüksek olması, o bölgede boya talebinin yüksek oranla artmasına neden olmaktadır. Talebin büyüklüğünü belirleyen etkenlerden biri de, gelirin dağılımı ve nüfusun gelir düzeyidir. Dünya boya pazarı bu durumu doğrular nitelikte olup Türkiye'de de benzer örneklerle rastlanmaktadır. Şehirleşmenin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde eğitim seviyesi yüksek ve halkın beklentileri bu doğrultudadır. Boya sektörünün beklentiye göre şekillenmesi boya üretimini arttırmış ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilir niteliğe gelmiştir. Boya yatırımcıları

kentleşmenin her geçen gün artmasıyla çeşitli boyalar piyasaya sürmüş ve boya üretimi zenginleşmiştir.

1.2.2 Küreselleşme Sürecinde Şirket Satın Almaları ve Birleşmeleri

Küreselleşmeyle birlikte Türkiye’de sanayi ortamı 1990’ lı yıllarda özellikle otomotiv şirketlerinde yapısal değişikliklere neden olmuştur. Teknolojiye sahip olan yabancı ortakların hisse payları artmış otomobil üretiminde kullanılan tüm girdilerin küresel temelde aynılaştırılmasına sebep olmuştur.¹⁴ Türkiye’de üretim yapan ve ilk kez lisanslı üretimi gerçekleştiren otomotiv şirketlerinde önemli değişikliklere gitmiştir. Büyük oranda yabancı ortaklık yapısında olan bu şirketlerde yapı değişikliği söz konusu olmuştur. Şirketlerde yüksek teknolojiye sahip yabancı ortakların hisse payları artarak otomotiv ürünlerin yalnızca üretilen ülkelerde değil, küresel boyutta pazarlanması talep edilmiştir. Bu durum otomobil üretiminde üretilen bütün girdilerin küresel boyutta aynılaştırılmasına neden olmuştur. Küreselliğe açılan şirketler dünya orijinal otomotiv üreticileri tarafından onaylanmış ürünlere sahip yabancı boya imalatçılarının görünmeye başlamasına yol açmıştır. Bu durum 1980’li yılların sonuna doğru Türk boya sanayisinde görülmüştür.

Türkiye’nin 1994’ te Avrupa Gümrük Birliği’ne girmesinin ardından hızlı bir artış yaşayan otomobil dış ticareti üretimin, ithalat ve ihracatın artmasına sebep olmuştur. Böylece otomotiv boyası üreten yabancı şirketlerinde Türkiye pazarına ilgisi artmıştır. Pazara giren yabancı şirketler inşaat boya, ahşap boya, ağır hizmet boya ve bobin boya alanında faaliyet göstermektedir.

Dünya’da küreselleşme ile birlikte sermayenin dolaşımı engelleyen riskler ve güçlüklerin azaltılması, kapasitenin boya pazarındaki üretim talebi üzerinden şekillenmesine neden olmuştur. Bu anlamda şirket birleşme ve satın alma süreçlerini teşvik eden unsurlar boya sektöründe yeni bir değişmeyi getirmiştir. Etkinlikleri neticesinde nakit fazlası oluşturan şirketler, yatırımdan ziyade mevcut şirketleri satın

¹⁴ İbrahim Arısoy, Türkiye’de Sanayileşme ve Temel Göstergeler Açısından Sanayinin Gelişimi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), 2005, s.10.

almışlardır. Büyüyen şirketler, satış süreçlerinde yüksek pazarlık güçlerini küçül şirketlerle birleştirerek satın almada karlılıklarını artırma yoluna gitmişlerdir.¹⁵

1.2.3 Sermaye

Boya sektöründeki şirketlerin bir kısmı sermayesi tamamen Türk yatırımcılar tarafından oluşturulan girişimlerdir. Diğer bir grup sermayesi tamamen yabancı sermaye olan ve sermayesi hem yerli hem yabancı yatırımcılar tarafından karşılanan ortak girişimlerdir. Buna ek olarak sermayesinin bir bölümünü halka açan ve Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerde vardır. Yerli şirketlerin çoğunu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Hisselerin belli bir bölümünü halka açan DYO, Marshall Boya, Polisan ve Uzertaş'ın payları Borsa İstanbul'da işlem görmektedir.¹⁶

DYO, boya kurumsal şirketi, toplumun daha iyi ve sağlıklı yaşam sürmesi için sürdürülebilirliğin her geçen gün önemini arttırmıştır. Bu bağlamda boya sektöründe ürün ve üretim anlayışını değiştirmiş sermayesini ortaya koymuştur. Boya sektöründe insan sağlığına ve çevreye yönelik olumsuz etkileri en aza indirmek amacıyla sermayesini tüketicilerden gelen çevreci ürün talebini karşılamıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, yüksek katı madde içerikli ürünler, toz boyalar ve uçucu organik bileşik düşük ürünlü boyalar artış göstermiştir. Aynı düşünce ile su bazlı sistemlerin boya pazarındaki payı yükselmiştir. Türkiye boya sermayesine, önemli katkı sağlayan DYO, oto tamir, inşaat ve mobilya boyalarında uçucu organik bileşik oranlarının düşürülmesine yönelik mevzuat yayınlamıştır. Avrupa Birliği mevzuatları çerçevesinde biyosidal ürünlere yönelik mevzuatlar hayata geçirilmiştir.¹⁷

1.2.4 Teknoloji

Boya sanayisi, fiziksel ve kimyasal süreçler sonunda bir ürüne dönüştürülen teknolojik etkinliktir. Birkaç istisna dışında boya üretimindeki süreçler, kimyasal dönüşümleri içermemektedir. Proseslerin genellikle ortam sıcaklığı ve basıncında

¹⁵ Mustafa Tunçgenç, www.Kmo.gov.tr. *Türk Boya Sanayisi*, 2015, İzmir, ss.21-22.

¹⁶ Tunçgenç, a.g.m., ss.22.

¹⁷ www.dyo.com.tr. 2016, (19.05.2019).

gerçekleşmesi altyapı ve cihaz maliyetlerinin, altında seyretmesine neden olmaktadır. Prosesleri iyi yalıtım yapılmayan hacimlerde kesikli şekilde bir faaliyet gerçekleştirilir. Bu sorun, insan ve çalışan sağlığı üzerinde büyük tehlike oluşturmaktadır. Ayrıca yangın riskinin artmasına neden olur. Risklerin azaltılması, kontrole edilmesi ve önlemler alınması boya sektöründe oldukça önemlidir. Fiziksel boya hammaddesinin kimyasal süreçlere dönüşmesinin teknolojiye dayandırılmasına bağlanmaktadır. Teknolojik süreçlerle boya dönüşümü sektöre büyük katkı sağlamaktadır. Sıcaklık ve basınç dolayındaki süreçlerle ürüne dönüşen hammadde, düşük altyapı maliyetiyle laboratuvar ölçekli geliştirilir. Üretim alanında ölçekte büyümeye uğratılması tekrarlanabilir sonuç alma olasılığının yükselmesine neden olur. Kimya sektöründeki bütün çalışmalarda ileri teknoloji bazlı çalışmak, sektöre olan maliyeti azaltmaktadır.¹⁸ Genellikle gelişmiş ülkelerde birkaç nesil boyunca gelişiminin sürdüren şirketlerin bu teknolojiye kolaylıkla göze aldığı görülmektedir. Ancak Türkiye geliştirmekte olan ülke sınıflandırmasında olduğu için, ülkedeki girişimciler, sınanmış teknolojileri satın almaktadırlar. Bu sebeple boya sanayisi, şirketlerde ar-ge etkinlikleri sıklıkla kullanan niteliğe sahiptir.

Teknoloji üretimi açısından hammaddelerin boyaya dönüştürülmesi fizyokimyasal süreçlerden oluşması sektöre 2 fayda sağlamaktadır. Birincisi, oda basıncı ve sıcaklığındaki süreçlerle oluşan ürünlerin hammaddeye dönüşmesiyle laboratuvar araştırmalara için düşük maliyetli olmasıdır. İkincisi ise, benzer özelliklerle, küçük çapta elde edilen araştırma neticelerinin, imalat alanında ölçek büyümeye dönüşmesi sırasında yenilenebilir ihtimalinin oldukça yüksek olmasıdır. Kimya sektöründe kimyasal dönüşümlü araştırmalar sıklıkla yer almakta ve laboratuvar ölçekli altyapı ve düzenek oluşturma maliyeti yüksek olmaktadır. Laboratuvar ölçeklerinde tekrarlanabilirlik sorunu ar-ge girişimleri bağlamında teşvik edici değildir. Bu zorlukların, genel olarak birkaç kuşak süresince aynı alanda ilerleyen şirketlerin yer aldığı endüstri ülkelerinde daha kolay göze alındığı görülmektedir. Türkiye'nin de içinde yer aldığı geliştirmekte olan ülkelerde girişimciler genellikle sınanmış teknolojileri satın alma yoluyla gerçekleştirir. Boya sektörü, bu sebeple şirketlerdeki ar-ge faaliyetlerinin sıklıkla görüldüğü alan niteliğine sahiptir. Türkiye'de ki şirket profilleri bu yapıya benzer özellik taşımakta ve teknolojik yönelişler dünya pazarındaki teknolojik yönelişlere doğru eğilim göstermektedir. Ar-ge faaliyetlerine yapılan

¹⁸ Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği, Kimya Devlerinin 2016 Satışları, *Kimyasal Forum*, 2017, s.4.

yatırımlar sayesinde sektör gelişmeye devam etmektedir. En fazla 30 kişiyi tam zamanlı olarak Ar-ge personeli olarak istihdam eden kuruluşların ar-ge giderlerinin çok önemli bir kısmı vergiden düşer.¹⁹

2008 yılında Ar-Ge harcamalarının arttırılması amacıyla bir teşvik programı çıkartılmış ve 5746 sayılı yasa ile yürürlüğe girmiştir. Minimum 30 kişi tam zamanlı Ar-Ge çalışanı olarak istihdam edilen personellerin Ar-Ge giderlerinin önemli bir kısmının vergiden düşürülmesi, başarıyla tamamlanan her proje şirket varlığı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda yapılan harcamaların 5 yıl içinde amortize edilmesi şirketlere artı bir avantaj sağlamaktadır. 2014 yılı boya sektöründeki şirketlerden Betek, Kayalar Kimya, Pulver Kimya, Kansai Altan ve Polisan halen çalıştırdıkları Ar-Ge merkezleriyle bu durumlardan faydalanmaktadırlar. Türk Boya sektöründeki teknolojik eğilimler, dünya boya sanayisindeki yönelişlere paralel olarak belli bir aksamayla gelişmektedir.

1.2.5. İnsan Kaynakları

Boya sanayinde önemli bir girdi olan yetişmiş insan gücünün büyük çoğunluğunu operatörler oluşturmaktadır. Operatörler genellikle iş yerinde eğitime tabi tutulmaktadır. Önemli bir diğer çalışan grup teknisyenlerdir. Meslek liseleri ve çeşitli meslek yüksekokullarına bağlı bölümlerden mezun olanlar öncelikli olarak istihdam edilmektedir. Diğer önemli bir grubu da kimyagerler ve kimya mühendisleri oluşturmaktadır.

Boya üretim tesislerinde önemli bir işlem olan çalışan grubu, teknisyenlerdir. Türkiye’de meslek liselerine bağlı, Kimya Teknolojisi bölümleriyle, farklı meslek yüksekokullarına bağlı, Rafineri ve Petrokimya Teknolojisi, Kimya Teknolojisi ve Boya teknolojisi bölüm mezunları boya şirketlerinde öncelikli olarak değerlendirilmektedir. Kimyasal ve fiziksel girdilerden oluşan boya sektörü, daha çok eğitilmiş ve nitelikli insan gücüne ihtiyaç duymaktadır bu konuda ilgili bilgileri gerekli yerlerden almış ve etkin bir katılım sağlayan kişilerin tecrübe ve deneyimlerine başvurmuştur. Bölüm mezunları, iş odaklı ve işe dönük yetiştirildiğinden olumlu bir yanları oldukça dikkat

¹⁹ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2007, s.53.

çekmektedir. Temel fizik, temel kimya, matematik ve laboratuvar pratikleriyle önemli ölçüde kendini geliştiren bireylerin varlığına işaret edilmektedir.

Kalite kontrol ve ar-ge laboratuvarlarında, üretim birimlerinde, işyerlerinde çeşitli mesleki bilgileri içeren eğitimlerin verilmesinin yanı sıra, mavi yakalı operatörlere verilen bazı konularda sektör açısından önemli görülmektedir. Türk boya sanayisinin üçüncü ve en önemli çalışan insan grubu, satın alma, satış bölümlerinde de çalıştırılan kimyacılar ve kimya mühendisleridir. Boya sektöründe kimyacılar ve kimya mühendisleri tercih edilmekte ve istihdam bu doğrultuda olmaktadır. Bunun bir ölçütü de kimya mühendisliği bölümünün üniversite sınavlarında yüksek başarı dilimlerinde yer almasıdır. Kimya mühendisliği programlarında yer alan kimya derslerinin laboratuvar pratiklerinin azalması, insan kaynağı seçimini zorlaştırmaktadır. Türk boya sanayisi açısından sektör temsilcileri tarafından analizi son derece önem taşımaktadır.

1.2.6. Hammadde

Türk boya sanayisi hammadde konusunda önemli oranda dışa bağımlıdır. Boyayı oluşturan hammaddeler; bağlayıcılar, pigmentler, dolgular, katkılar ve çözügenlerden oluşmaktadır. Çözügenlerin, pigmentlerin ve katkıların tümüne yakını yurt dışından ithal edilmektedir. Dolguların ve bağlayıcıların çok büyük kısmı yurt içinde üretilmektedir.²⁰

Bağlayıcılar, Türk boya sektörünün %62'lik bölümünü oluşturmaktadır. İnşaat boyaları kısmının %80'lik bölümünü kontrol eden Polisan, Betek, Marshall ve Dyo emülsiyon biçimindeki bağlayıcılarının tümünü kendileri üretmektedir. İnşaat boyaları kapsamındaki bütün boya imalatçılarının bağlayıcı ihtiyaçları büyük oranda Türkiye'de kurulu bağlayıcı üreticiler tarafından karşılanmaktadır.²¹

Dolgular, Türk boya sanayisinde kullanılan dolguların büyük bölümü yerli üreticiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolguların teknolojik ürünlerinin karmaşık olmaması ve hammaddelerden beklenen özelliklerinin kolay karşılanması yerli üretimi

²⁰ IPPIC:2013-2018, Global Market Analysis For The Paintad Coatings Industry. *International Paint&Printing Ink Council*, 2015, p.18.

²¹ www.kmo.org.tr. 2015, (15.05.2019).

teşvik eden faktörler arasındadır. Boya sektöründe dolgu birim fiyatlarının düşük olması, uzak alanlardan taşınarak ithal eden firmalar için alternatif özellik taşımaktadır.

Pigmentlerin tamamı, Türk boya sektöründe ithal edilmektedir. 15 yıl öncesine kadar Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'dan üretilen pigmentler, Hindistan ve Çin'de kalite açısından Batı ülkeleriyle rekabet edebilir hale gelmiştir. Bu ülkelerden ithal edilmeye başlanmış ve giderek artma durumuna gelmiştir.

Katkılar, üretim teknolojileri, işlevleri, hammadde içerikleri açısından geniş alanda çeşitlilik göstermektedir. Boya katkılarının büyük bölümü yurtdışından getirilmektedir. Türkiye'nin ithal ettiği boya katkılarının büyük çoğunluğu Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'dan getirilerek boya sektöründeki firmalara sunulmaktadır.

Türk boya sektöründe bağlayıcılar ve pigmentler ülke bazında arz-talep doğrultusunda üretilirken dolgular ve boya katkı maddeleri genellikle uluslar arası pazarda yer edinmiş büyük şirketler tarafından ithal edilmektedir.

1.3. Türk Boya Pazarının Yapısı ve Büyüklüğü

Türkiye'de boya pazarının yapısı ve büyüklüğü hakkında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Veri yetersizliği nedeniyle boya pazarı hakkında kesin bilgiler elde edilememektedir. Dünya genelinde boya sektörünün dünya çapında olması ve özellikle büyük işletmelerin büyük paylarını ellerinde bulundurması nedeniyle Türkiye'de sektör hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılmamaktadır.²² Boya Sanayicileri Derneği'nin 2003 yılında kurulmasıyla birlikte sektör hakkında veri paylaşılmasına olanak sağlanmıştır. BOSAD'ın boya sanayisi ve boya pazarı ile ilgili bilgilere açık erişilmesinin yanında, bazı verilerde yıllar içinde artış yaşandığı gözlemlenmiştir.²³

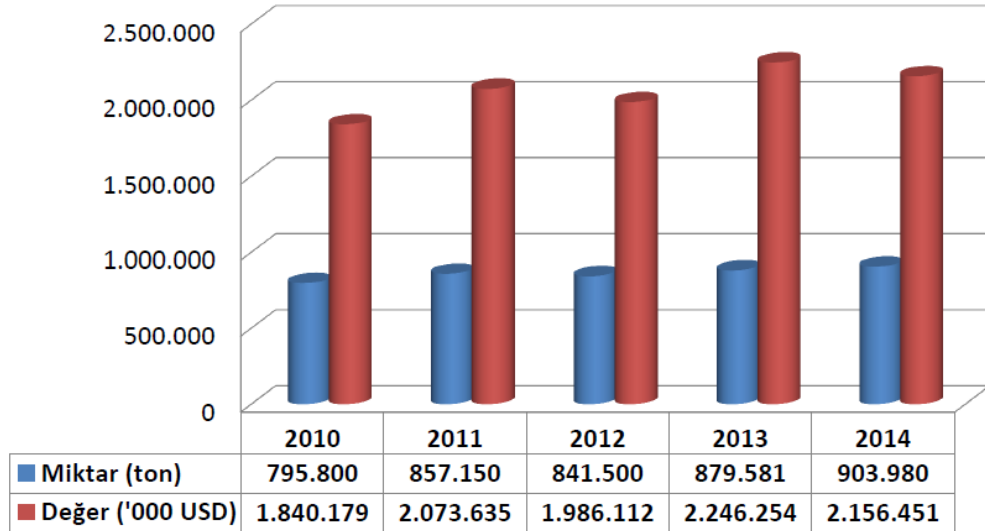
Türkiye'de boya pazarı, temel kimya sektöründe önemli bir ekonomik büyüklüğe sahiptir. 2014 yılında boya sektöründe %3-%4'lük bir büyüme göstermiştir. İç pazardaki büyüme tüketimi oranı, 2,2. milyar dolardır. 2014 yılında Türk boya ve hammaddeleri sektöründe yaklaşık 800 bin tonluk boya üretimi gerçekleşmiştir. Ayrıca, Avrupa boya pazarında 5.büyük üretici konumdadır. Giderek artan üretim kapasitesi ve

²² Ekonomi Bakanlığı, 2014.

²³ Özpark, 2010.

güncellenen teknolojik alt yapısı ile giderek yükselen bir performans sergilemektedir. Sektörün toplam üretim kapasitesi 800 bin ton/yıl olup, kapasite kullanım oranı %65 düzeyindedir. Toplam üretim kapasitesinin %55'ini su bazlı boyalar, %45'ini solvent bazlı boyalar oluşturmaktadır. Boya sanayinde faaliyet gösteren kuruluş sayısı 600'e yaklaşmıştır.²⁴

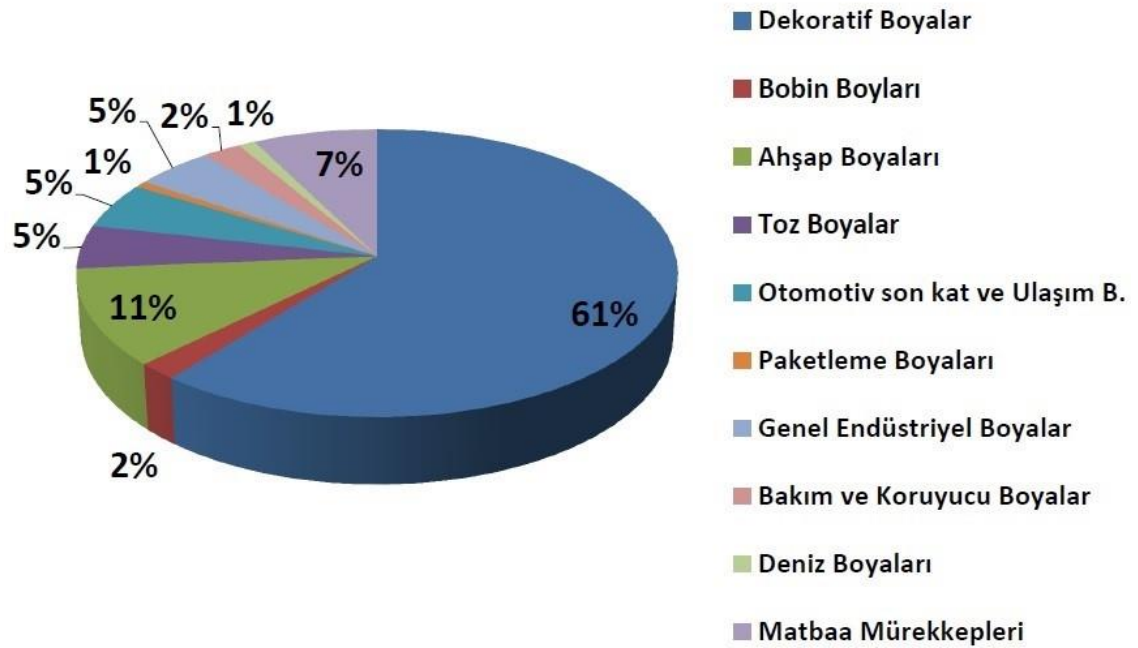
Grafik 2.Türk Boya Sanayi Toplam Satış Verileri(2010-2014)

Kaynak:<http://www.isgap.gov.tr/boya/>, (14.05.2019).

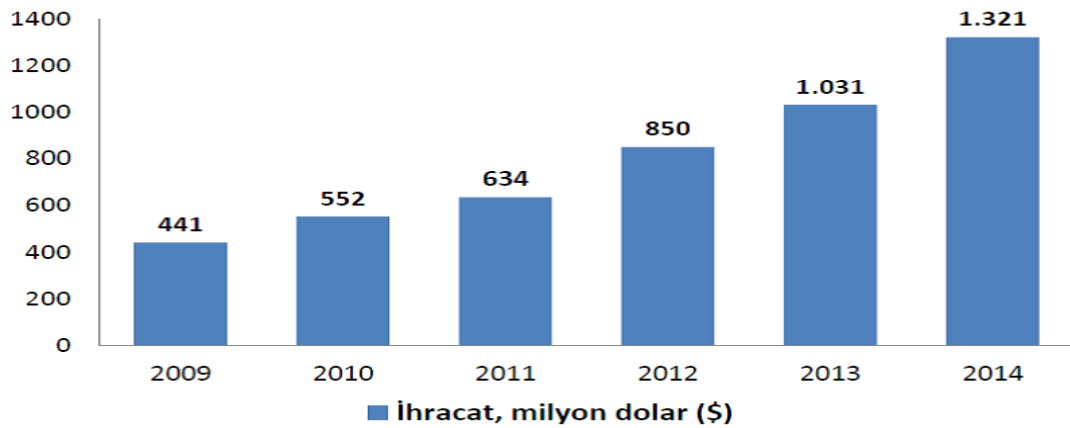
Türk boya sanayinin 2010-2014 yılları arasındaki satış verileri incelendiğinde miktar olarak düzenli bir artış göze çarpmaktadır. 2000'de 795 bin ton olan boya satış miktarı 2014'de 903 bin olarak gerçekleşmiştir.

²⁴ <http://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Boys.pdf>. (14.05.2019).

Grafik 3. Türk Boya Sanayisinde Alt Segmentlerin Miktar Olarak Yüzdesi, 2014

Kaynak: Dünya’da ve Türkiye’de Boya Sektörü, BOSAD, Haziran 2015.

Grafik 3 dikkatlice incelendiğinde görüleceği üzere Türk boya sanayinde kullanılan boyaların %61’lik kısmı dekoratif boyalardan oluşmaktadır. Daha sonra %11’lik oranla ahşap boyaları yer almaktadır. Boya sanayisi ihracat stratejisi kapsamında boya sektörünün 2023 hedefi; 2,5 milyar ABD doları olarak belirlenmiştir.²⁵

Grafik 4. Türkiye Boya, Hammadde ve Yardımcı Maddeler İhracatı, 2009-2014

Kaynak: <http://www.isgap.gov.tr/boya/>, (14.05.2019).

²⁵ Gebze Ticaret Odası, *Türkiye ve Dünya’da Boya Sektörü*, 2017, www.gebzeto.org.tr, (18.05.2019).

Türk boya sanayinde 2009-2014 yılları arasındaki ihracatı gösteren grafik incelendiğinde görüleceği gibi, ihracat giderek yükselmiştir. 2009’da 441 milyon dolar olan boya ihracatı, 2014’e gelindiğinde 1321 milyon dolara yükselmiştir. Sektördeki en büyük firmalar şöyle sıralanmaktadır²⁶:

- 1- Betek Boya (İnşaat, mobilya ve genel sanayi boyaları)
- 2- DYO (İnşaat, genel sanayi, ahşap, otomotiv, oto tamir ve bobin boyaları)
- 3- Polisan Boya (İnşaat, genel sanayi, deniz ve mobilya boyaları)
- 4- Kansai Altan Boya (Otomotiv orijinal boyaları, genel sanayi boyaları, koruyucu boyalar)
- 5- Jotun Boya (İnşaat ve deniz boyaları, koruyucu boyalar, toz boyalar)
- 6- Marshall Boya (İnşaat boyaları)
- 7- Kayalar Kimya (Ahşap boyaları, inşaat boyaları)
- 8- AkzoNobel Boya (Toz boyalar)
- 9- Frimpex (Ahşap boyaları)
- 10- İBA Kimya (Toz boyalar, genel sanayi boyaları)

Akzonobel kemipol, BASF boya, PPG boya, Axalta boya sistemleri, şirketlerin satış tutarları itibariyle boya şirketlerinin içinde yer almamıştır. Bu şirketlerin satış verileri, üretimlerinden yapılan satışlar olmadığı için İstanbul Sanayi Odası’nın yüksek ciro lu sanayi şirketleri sıralamasında yoktur. Akzonobel Kemipol boya şirketinin sattığı ürünlerin tamamı, Türkiye’de fason üretim anlaşması yaptığı Kansai Altan’ın üretiminde yapılmıştır. Diğer 3 boya şirketi ise, ithal edilen ürün veya yarı ürünler temelinde satış yapmıştır.

Türk boya pazarının boyutunu ve pazarını oluşturan alt yapılar farklı araştırmalara göre farklı sonuçlar vermektedir. Türk boya sektöründe en büyük pazar payını inşaat sektörü oluşturmaktadır. Taşıt boyaları kapsamında satılan boyaların yarısından fazlası ithal edilmektedir. Genel sanayi boyaları kısmında ise, yerel üretimle boya imalatı yapan kuruluşlar yer almaktadır. Oto tamir boyaları ithal boyalar alanında önemli bir yer tutmakta ve fabrika araçlarında satış noktalarında önemli oranda görülmektedir.

²⁶ Tunçgenç, a.g.m., s.32.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA BOYA SEKTÖRÜ EKONOMİSİ

2.1.Dünya'da Boya Sektörüne Bakış

Dünya üzerinde boya yaklaşık olarak 30 bin yıldır kullanılmaktadır. Eski çağlarda mağaralarda yaşayan toplumlar grafik olarak temsili figür yamak amacıyla katışıksız boya kullanmışlardır. Ve bu figürler günümüze kadar gelmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte boya ve kaplamalarda bir dönüşüm yaşanmıştır. 1700 yılında Amerika'da Thomas Çocuk tarafından ilk boya fabrikası kurulmuştur. 1867 yılında ise Ohio şehrinden Averil, A.B.D'de ilk defa hazırlanmış hazır karışım boyanın patentini almıştır. 1800 yıllarının ortalarından itibaren A.B.D.'de yoğun nüfuslu alanlarda, endüstri merkezlerinde ve talep dengesinin değiştiği bölgelerde boya fabrikaları açılmaya başlamıştır. Mekanizasyon ve makineleşme ile büyük ölçekli fabrikaların boya üretimi işine girilmesinin önü açılmıştır. Fakat bu dönemde hazırlanan boyanın ağırlığının taşınması oldukça maliyetli olmuştur. Bu nedenle merkezi olmayan küçük üreticiler, 1900 yılının ortasına kadar boya sektörüne katkıda bulunmuştur.

Endüstri devrimi ile boya sanayisi profesyonelleşerek makineleşmiş ve sektörde yeni pazarlar oluşturulmuştur. Montaj üzerine imalatı yapılan Model T Ford otomobili, televizyon gibi her ürünün kullanılması, korunması, ömrünün arttırılması ve güzelleştirilmesi için boyaya yoğun bir şekilde ihtiyaç duyulmuştur. Fakat fazla bir şekilde boyaya maruz kalmak, boya bileşenlerinin sağlığa etkisini beraberinde getirmiştir. Nitekim bu husus göz ardı edilerek insanların tabi ihtiyaçlarını karşılamak sektörün temel amacı olmuştur.²⁷

Tarihsel süreç içinde boya sektörü, risklerin kontrol edilmesi amacıyla ürünlerin kimyasını değiştirip çeşitli sorunlara ivedilikle cevap vermiştir. Dünya'da boya sanayi, teknolojik anlamda güvenli alternatifleri hızlı bir şekilde benimsemiştir. Toplumun arz-talep dengesine göre şekillenmiş ve halkın gereksinimleri boyunca üretim yapılmıştır. Ayrıca boya kullanımının alanı genişleyerek kendi hedeflediği alan dışına çıkmıştır. İnsanın tarihsel süreç içinde boyaya ihtiyaç duyma nedeni özellikle görsel zevki olmuş

²⁷ Er, a.g.m., s.8.

ve zamanla ihtiyacının şekil değiştirmesine neden olmuştur. Konutlara, yaşanan alanlara temizlik amacıyla boya yapılarak, metal paslanması için kullanılmıştır. Böylelikle insanlar boya elde etmede ve boyanın işlevinde farklı alanlara yönelerek bu sektöre çeşitlilik getirmiştir. Boyanın üretiminde geliştirilen yöntem ve teknikler, bunları izleyen sanayi, sanat alanında dahi çığır açıcı yeni ürünler getirmiştir.²⁸

Boya sektörünün tarihsel gelişimi incelendiğinde köklü bir geçmişinin olduğu ifade edilmektedir. Bu gelişim süreci içinde özellikle Avrupa ülkelerinde gelişme ve ilerleme sağlayan boya, teknolojik değişimlerle zamanlar farklı şekillere bürünerek yaşamın hemen her alanında yer almıştır. İnsanların zaruri ihtiyaç olarak gördükleri kısımlarda boya unsurunun kullanılması, sektörün ilerlemesine neden olmuştur. Gelişmiş ülkelerde kullanılan ve ülkelerin uluslararası konumuna boya sektörü, globelleşmenin ve devrimlerin etkisiyle etki alanı sınırları artmıştır. Gelişen dünyada pazar payının büyüklüğü gelecek yıllarda daha fazla yaşanacağı öngörülmüştür.

Boya sektörü temelde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar sanayi boyaları ve inşaat boyalarıdır. İnşaat ve sanayi boyalarının iç içe geçmesi, tam anlamıyla bir ayrım yapılmasının önüne geçmektedir. 2013 yılından itibaren dünya boya satışlarında %57'si sanayi boyalarını %43'ü ise inşaat boyalarını oluşturmaktadır. Bütün bunlarla birlikte sanayi boyaları kendi içinde farklı alt dallara ayrıldığı için inşaat boyasından en büyük payı almaktadır.²⁹

Boya sektöründe tanım ve ayrım zor olmakla beraber, temelde boyanın uygulanacağı yüzey esas alınarak tanımlamalar yapılmaktadır. Şayet yapılacak olan boya uygulamasında, hem işin mevcut kalitesine etkileyecek çeşitli parametrelerin, hem de sağlık, güvenlik ve çevre risklerinin denetlenmesi gerekli ise bu boya uygulaması literatürde sanayi boyası olarak geçmektedir. Sanayi boya uygulamalarında boya yapılacak olan ürün, boyanın yapılacağı yere gitmektedir. Bununla beraber boya yapımında herhangi bir denetim şartı aranmıyorsa ve boya yüzeyin bulunduğu yerde yapılıyorsa bu inşaat boyası olarak ele alınmaktadır. İnşaat boyasında, boya boyanacak yüzeyin yapıldığı yere gider. Sektörde inşaat boyaları tek bir bölüm dâhilinde ele

²⁸ Roger Smith, *Sanatçının El Kitabı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010, s.67.

²⁹ Tunçgenç., a.g.m., s.26.

alınırken, sanayi boyaları çeşitli alt sektörler ayrılmaktadır.³⁰ Bu sektörler ilişkin açıklamalar aşağıda özetlenerek sunulmuştur:

Taşıt boyaları otomobil, ticari taşıt, motosiklet, tren, bisiklet, uçak gibi taşıtların boyanmasında kullanılmaktadır. Taşıtların hem orijinal boyama sürecinde, hem de çeşitli parçaların takılmasında, parçaların boyanmasında kullanılmaktadır.

Genel sanayi boyaları ise motorlu tarım araçları, iş ve ofis aletleri, dayanıklı tüketim malları, makineler, trafolar, çeşitli metal eşya olmakla beraber genel olarak metal olan ürünler üzerine uygulanmaktadır.

Koruyucu boyalar genelde koruma işlemini gerçekleştirmek adına kullanılır. Özellikle dış cephede çeşitli dış ortam faktörlerine maruz kalan ürünlere sıklıkla uygulanmaktadır.

Toz boyalar, mikron boyuta getirilmiş boyalar olarak kullanılmaktadır. Mikron boyaların üretimi, boya sektöründen farklı bir dala ayrılmaktadır. Bununla beraber toz boyalar genellikle sanayi alanında sıklıkla tercih edilmektedir. Aynı zaman otomobil sektöründe de özellikle otomobillerin dış boyaları için tercih edilmektedir.

Oto tamir boyaları, genellikle yenileme amacıyla yapılmaktadır. Hasar almış veya boyasıyla ilgili bir problem olmuş otomobiller için oto tamir boyaları tercih edilmektedir. Bu boyalar tercihen otomobilin tamamında veya bölgesel olarak kullanılabilir.

Ahşap boyaları genellikle inşaat boyaları sınıfına girmektedir. Bu tür boyalar genelde ahşap eşyalar, kapı, doğrama gibi bina yapıları içinde sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca ahşap ürünler genellikle boyanın yapılacağı yere gider ve boya yapıldıktan sonra ilgili taşınır.

Deniz boyaları, deniz taşıtlarını boyamak için kullanılmaktadır. Özellikle deniz suyu nedeniyle fazlaca aşınmanın meydana gelmesi sebebiyle, deniz boyaları daha

³⁰ Mehmet Mutlu Uysal, *Yüksek Teknolojik Ürünlerin Pazara Sunulmasında Yenilikçi Yaklaşımlar: Boya Sanayi Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.58-59.

dayanıklı özelliklere sahiptirler. Bobin boyaları üretildikten sonra bobinler halinde sarılan yassı metal ürünlere uygulanmaktadır³¹.

Dünya boya sanayinde önemli değişim ve eğilimler yaşanmakta, konsantrasyon, uzmanlaşma, küreselleşme ve çok yönlü ortaklıklar önem kazanmaktadır. Çevresel faktörler daha çok etken olmaya başlamıştır. Boya sanayinde eğilimler daha çok nihai tüketiciler tarafından belirlenmektedir. Bu sebeple tüketici taleplerinin ar-ge ve ürün geliştirme konularında tesiri daha belli olmaktadır. Bu bağlamda akıllı fonksiyonlar, nano yapılar ve çoklu kombinasyonlar yüksek katma değerli özellikleri ile karşımıza çıkmaktadır. Solvent bazlı boyalar yerini su bazlı boyalara bırakmaktadır. Ayrıca yönetmelikler çevre dostu yeşil boyalar konusunda yaptırımı arttırmaktadır.

Dünya boya sanayinde boya tüketimi 2012 yılı itibariyle 34 milyon litreye, değer olarak 110 milyar dolara ulaşmıştır.³² Küresel boya üretimi AB ve ABD gibi gelişmiş ülkelerden Asya, Kore, Hindistan ve Çin gibi gelişmekte olan ülkelere doğru kaymıştır. Dünya boya sektöründe sanayi boyaları inşaat boyalarından daha fazla tüketilmektedir. Birçok alanda inşaat ve sanayi boyalarının iç içe geçmesi, tam olarak bir veriye ulaşmaya engel olmuştur. 2014 yılı itibariyle dünya boya satışlarından %57'si sanayi boyayı oluşturmakta iken %43'ü ise inşaat boyasını oluşturmaktadır. Bütün bunlarla birlikte sanayi boyaları kendi içinde alt bölümlere ayrılarak inşaat boyası en büyük payı almıştır. Tüm bunlarla beraber, sanayi boyaları, kendi içinde çeşitli alt dilimlere ayrılarak en yüksek pay inşaat sektörüne ait olmuştur.³³

³¹ Tunçgenç, a.g.m., s.27.

³² ISO, *Küresel Rekabette ISO Meslek Komitesi Sektör Stratejileri Projesi*, Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler İmalatı Sanayi, 2015, s.39.

³³ Ozan Altun, *Boya Pazarlama ve Boya Sektöründe Çalışanların Boya Tercih Sebepleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s.37.

Tablo 3. Dünya’da Boya Tüketimi

Boya	Miktar (Milyar Litre)	Pay (%)	Değer (Milyon Dolar)	Pay (%)
Dekoratif	19,71	58	50,6	46
Toz boya	2,72	8	8,8	8
Oto yedek parç	1,7	5	8,8	8
Uçak, gemi, tren	0,34	1	2,2	2
Ahşap	2,04	6	6,6	6
Ambalaj	0,68	2	3,3	3
Bobin	1,02	3	3,3	3
Genel endüstri	3,4	10	11	10
Oto. Son kat boya	0,68	2	7,7	7
Bakım- koruma	1,7	5	7,7	7

Kaynak: www.bosad.org.tr, (19.05.2019).

Tablo 3 dikkatlice incelendiğinde görüleceği üzere en büyük pay, %19,71’lik kısım ile dekoratif boyalara aittir. Bu oran pazardaki değerlerin %46’sına denk gelmektedir. Yaygın olarak kullanılan ikinci boya türü % 2,72 milyar litrelik tüketimle toz boya türünde görülmektedir.

Dünya’da boya pazarı, ekonomilerdeki iyileşmeler ile birlikte ekonomik büyümesini devam ettirmiş ve entegre olduğu endüstri sektörleri ile önemli gelişme göstermiştir. Bu anlamda yapılan ekonomik analizlere göre, dünya boya pazarı 2030 yılına kadar yılda ortalama %3,5 olarak büyümesi öngörülmektedir. Dünya boya pazarı 2030 yılında ekonomik büyüklüğü 2 kat artarak 134 milyar Euro’ya artması amaçlanmaktadır. Bu gelişim alanında en büyük büyümeye sahip bölgeler arasında Asya Bölgesi yer almaktadır. Küresel ekonomideki iyileşme ve gelişmelere karşılık olarak boya sektöründe gelişme gösterilmesi talep ve arzın paralelliğinde gerçekleşmiştir. Pazarlık koşullarının sıkı bir şekilde artması yeni teknolojilerin piyasaya çıkması, üretimde yeni icatların gerekliliği küreselleşen boya pazarında artışı etkileyen temel unsurlardan olmuştur. Bilhassa çevreye ve sağlığa duyarlı bir biçimde boya talebinin artması, büyüyen talebe zararsız boya üretiminin gerçekleşmesine olanak sağlamıştır. Boya sektöründe oluşan eğilim, pigment, reçine ve hammadde katkıları ile fiyatlarda artışa ve sektörde büyük oyuncuların fiyat artışlarına göre statü almalarına neden olmuştur. Dünya Boya Sanayicileri Birliği’ne göre, boya sektörünün

büyümesinin en önemli faktörlerden birisi, küresel inşaat sanayisinin hızla gelişmesidir. Boya pazarının yeni trendi, çevreye duyarlı boya üretmek olmaktadır.³⁴

2.2.Dünya’da Boya Sanayi’nin Gelişimini Etkileyen Faktörler

2.2.1.Kentleşme

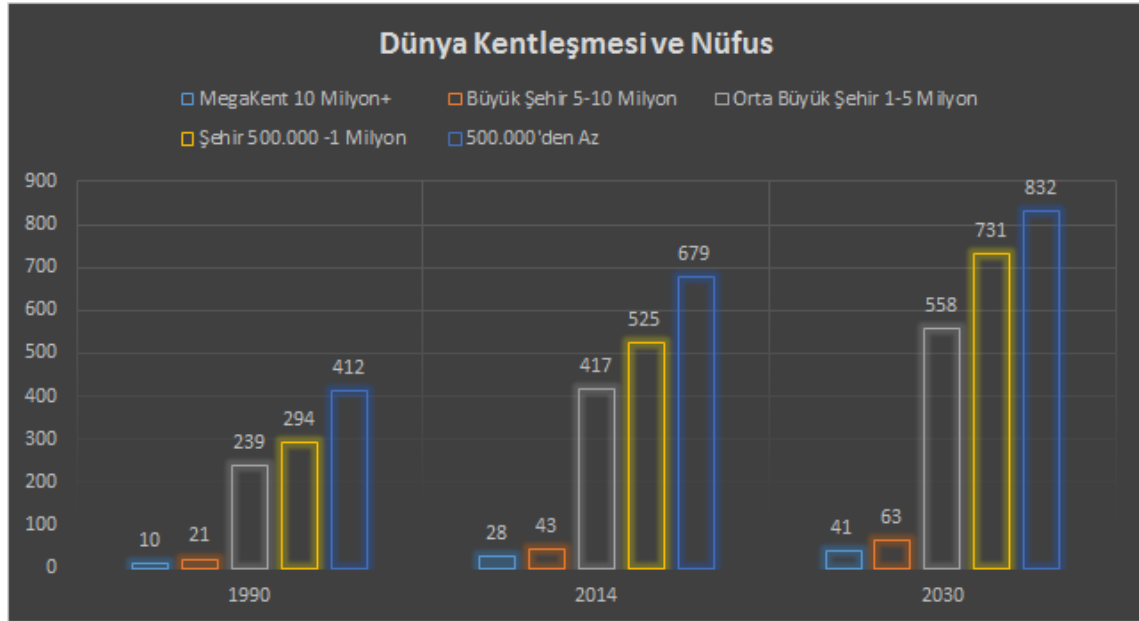
Sanayileşme, kentlerin hızla büyümesine ve bir olgu olarak kentleşmenin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yani çağdaş manada kentleşme, nüfus hareketleri ile birlikte ortaya çıkmıştır.³⁵ Küreselleşen dünyada kentlerde yaşayan nüfus kırsalda yaşayan nüfusa göre 2014 yılında %54 oranında artmıştır. 1950 yılında %30 olan nüfusun, 2050 yılında %66 olması beklenmektedir. Günümüzde %82 oranla en fazla kentleşen bölge Kuzey sAmerika olarak görülmektedir. Karayipler %80, Latin Amerika %73 ve Avrupa’da da %60 civarlarında seyretmektedir. Dünya üzerinde bütün bölgelerde kent nüfusunun artması ve kentleşme beklenmektedir. En hızlı kentleşmeye Asya ve Afrika’da rastlanılmaktadır. 1950 yılından günümüze kadar yavaş yavaş azalma gösteren kırsal nüfus 3,4 milyardan 2050 yılına kadar olana zamanda 3,2 milyara düşecektir. Hindistan’da kırsal nüfus, 857 milyon iken, Çin’de ise 635 milyondur.

Kentleşme olgusuyla beraber artan barınma ihtiyacı yeni binaların yapılmasında etkili olmuş, bu da inşaat sektöründe hareketlilik meydana getirmiştir. Dolayısıyla boya sanayinde artan talebe cevap verebilmek için üretim miktarını her geçen gün arttırmaktadır. Gelişen kentleşme olgusu, boya sektöründe artmaya meydana getirmiştir. Küresel boya pazarında en büyük paya sahip olan Almanya, her yıl %1 büyüyerek boya ithalatı gerçekleştirmektedir. Bunu takip eden ülkeler sırayla Çin ve Almanya gelmektedir. Kentleşme ile birlikte boya pazarında 2012 yılından 2014 yılına kadar toplam büyüme oranları %11 civarında gerçekleşmiştir.³⁶

³⁴ GTO, a.g.m., s.6.

³⁵ Sayılarla Kentleşme: Dünya nüfusu bir araya geliyor, 2019, www.idamehaber.com.

³⁶ GTO, a.g.m., s.9.

Grafik 5. Dünya nüfusunda kentleşme

Kaynak: www.idemahaber.com (16.05.2019).

Dünya nüfusunu gösteren rakamlar incelendiğinde dikkat çeken bazı hususlar tespit edilmiştir. Dünya boya pazarında özellikle Amerika ve Avrupa ülkelerin kentleşme olgusuyla beraber gelişme göstereceği tahmin edilmektedir. Küresel pazarda en çok kent nüfusu artan ülke, Çin ve Japonya, Almanya, Amerika olmaktadır. Yine bu bağlamda boya pazarında da en fazla artış Almanya ve Çin olarak görülmektedir.(Grafik 5).

2.2.2.Küreselleşme Sürecinde Şirket Satın Alma ve Birleşmeleri

Küresel rekabetin tüm hızıyla yaşandığı günümüz iş dünyasında şirketler için büyümek ve büyürken de daha kârlı hale gelmek giderek zorlaşmıştır. Bu ortamda şirketler ayakta kalabilmek ve rekabet edebilmek için sürekli olarak farklı çözümler üretmek ve yeni stratejiler geliştirmek için çabalamak zorundadırlar. Rekabetin de giderek yoğunlaştığı düşünülecek olursa fark yaratmadan, yenilik yapmadan ve hatta yeni yatırım alanları keşfetmeden büyümek ve karlılığı arttırmak pek de olanaklı

görünmemektedir. Bununla birlikte şirketleri büyümeye iten sebepleri genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

Ekonomik ölçekte faaliyette bulunmak suretiyle, birleşmeden önceki büyümesinden daha hızlı büyüyerek giderlerini minimize ve kârlarını maksimize etmek, hisse senetlerinin pazar değerini maksimize etmek, belirli aktif varlıkları, ekonomik sistemleri ve teknolojileri daha ucuz bir fiyata devir almak, hammadde kaynaklarını veya toptan ve perakende pazarlarını ele geçirmek, ar-ge faaliyetlerini daha ekonomik ve etkin biçimde yürütebilmek, sektörün lider şirketlerinden olmak, dış rekabete dayanabilmek ve dış ülkelerde faaliyette bulunmak,³⁷

2.2.3.Sermaye

Sermaye günümüzde en önemli üretim faktörlerinden biridir. Aşağıdaki tabloda 2018 yılına ait dünyanın ilk 10 en büyük boya üreticisi listelenmiştir Dikkatlice incelendiğinde görüleceği üzere en büyük boya firmalarından 4'ü ABD kökenlidir. En yüksek cirolu boya üreticisi 14,8 milyar dolarlık ciro ile PPG firması olmuştur. Hollanda ve Japonya en yüksek cirolu boya imalatçıları listesinde ikiyeşer firmasıyla yerini almıştır.

Tablo 4. Dünyanın en büyük cirolu boya üreticileri

Sıra	Firma	Ülke	Ciro
1.	PPG Industries Inc.	ABD	14.8 milyon dolar
2.	The Sherwin-Williams	ABD	11.58 milyon dolar
3.	AkzoNobel	Hollanda	11.5 milyon dolar
4.	Nippon Paint	Japonya	5.43 milyon dolar
5.	RPM International Inc.	ABD	5 milyon dolar
6.	BASF	Almanya	4.75 milyon dolar
7.	Axalta Coating	ABD	4.4. milyon dolar
8.	Kansai	Japonya	2.943 milyon dolar
9.	Asian Paint	Hollanda	2.59 milyon dolar
10.	Masco	Norveç	2 milyon dolar

Kaynak: www.coatingsworld.com.tr, (18.05.2019).

³⁷<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1479/308820.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (18.05.2019).

Küresel boya sanayinde faaliyet gösteren boya üreticilerinin bulunması araştırmacılara oldukça zorluk sağlamaktadır. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde dünya boya pazarında en yüksek ciroya sahip olan 10 ülke sıralanmıştır. Ciroları Amerikan Doları cinsinden hesaplanarak piyasaya sürülmüştür. Amerika'daki şirketler dışında satışlar, şirketlerin kapanış tarihinden itibaren döviz kurları kullanılarak ABD dolarına çevrilmiştir. Toplam en büyük 10 adet boya şirketinden en büyük paya sahip olan kurum, PPG Industries 14,8 milyon dolar ile birinci sırada yer almıştır. Yine Amerika'da yer alan The Sherwin-Williams şirketi de 11.58 milyon dolarla ikinci sırada yer almıştır. Coating World verilerine göre Türkiye'de de fason faaliyet gösteren AkzuNobel Boya şirketi Hollanda'nın öncü şirketlerinden olup yıllık ciro değeri 11,5 milyon dolardır.³⁸ Sonuç olarak, küreselleşen ve endüstrileşen dünyada boya sermayesinin kaynakları oldukça önemli görülmüştür. Dünya boya pazarına önemli katkılarda bulunan boya sermayedarları uluslararası pazarda yerini almıştır. Farklı ülkelerle çeşitli ticari anlaşmalara giden boya sermayedarları dış pazar hacmini genişleterek boya sektörüne oldukça katkı sağlamışlardır.

2.2.4. Teknoloji

Teknolojik alanda yaşanan gelişimler boya sektöründe de yeniliklere sebep olmuştur. Bunlardan biri nanoteknolojidir. Nanoteknolojik boyalar mikropları yok etme, kendi kendini temizleme, yüksek aşınma direnci, anti bakteriyel özellikler taşımaktadır. Çevre korumasına karşı olan hassasiyet boya sektörün de de kendine yer bulmuştur. Küresel boya pazarında teknolojinin ilerlemesi boyaya yansımakta ve ülkelerin yıllık boya üretim değerleri yükselmektedir. Akıllı ve çok fonksiyonlu kombinasyonlar boyalardaki katma değer özellikleri ortaya çıkararak artış sağlamaktadır. Sanayi boyalarında ultraviyole ışınları ile kürlenerek geleceğin teknolojisi olarak görülmektedir. Solvent bazında boyalardan su bazlı boyaya geçiş akıllı teknolojiler ile hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. İnovasyonun etkisi güçlü bir şekilde görülmüş ve çevre dostu boyalar akıllı teknolojiler ile gerçekleştirilmiştir.³⁹

³⁸ ByKeryy Pianoforte, *Top manifacturers of paints, coatings, adhesives and sealants*, www.coatingsworld.com, 2018, (18.05.2019).

³⁹ Boya Sanayiciler Derneği (BOSAD), *Dünya'da ve Türkiye'de boya sektörü*, 2015, s.6.

2.3.Dünya Boya Pazarının Yapısı ve Büyüklüğü

Küresel boya pazarının büyümesinde pek çok etken rol oynasa da başlıcalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Günümüzde çalkantılı ekonominin yavaş yavaş iyileşmesi,
- 2- Sanayileşme hızında artış,
- 3- Yapı sektörü ve otomotiv sektöründe yaşanan talep artışı
- 4- Yönetmeliklerin sıkılığı,
- 5- Rekabet artışı,
- 6- Formasyonlardaki ve ürün geliştirmedeki ilerlemeler,
- 7- Boya sektörleri kullanıcılarının coğrafi yer değiştirmesi,
- 8- Gelişmiş pazarlardaki inşaatın yatay gelişimi,
- 9- Gelişen boya pazarının sektörel büyümesinin yıllık %4-5 olması, Gayri safi Milli Hasıla'nın oldukça üstünde kalmıştır. Bu nedenle gelişmiş ülkeler arasındaki rekabet gücü artmıştır,
- 10- Ar-ge ve ürün müşterek geliştirme çalışmaları olarak sıralanmaktadır.

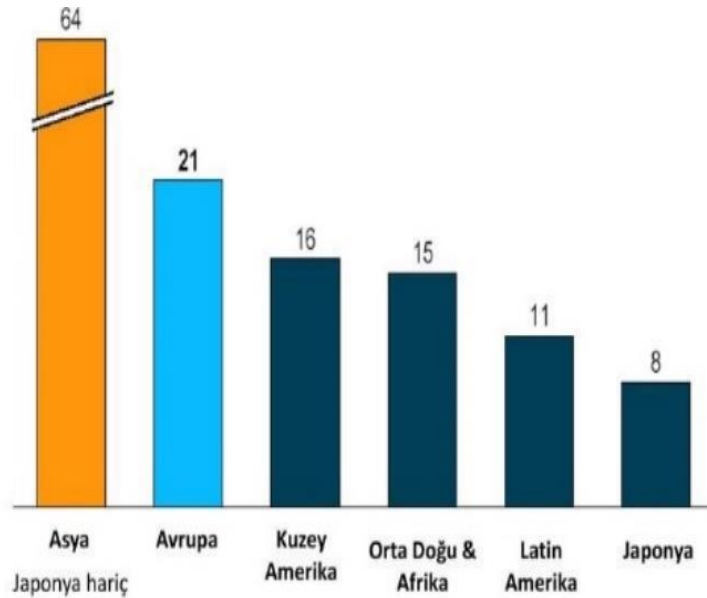
Boya sektörünün kronolojik geçmişi incelendiğinde belli başlı dönüm noktaları göze çarpmaktadır. 1970'lerde Ar-Ge çalışmalarının başlatılmasıyla, inşaat sektörünün gelişmesine paralel olarak sektörde yaşanan büyüme ürün çeşitliliğinin artması göze çarpmaktadır. 1980'li yıllarda otomotiv ve beyaz eşya sektöründeki gelişmeye paralel olarak sektörde büyüme, nano-teknolojik boya üretimi başlamıştır. 1990'larda serbest ticaretin yaygınlaşması, Gümrük Birliği, kimyasalların sınıflandırılması gibi faktörlerle sektörde kayda değer büyüme yaşandı. 2000'li yıllara gelindiğinde akademik ve kalifiye işgücünün sektörde yer almaya başlaması ve uluslararası ticaret eğilimlerinin gelişmesiyle sektörde hareketlilik yaşanmıştır.

Öte yandan nüfus artışı ve ekonomik büyümenin sonucu olarak kısıtlı doğal kaynakların hızlı tükenmesi ve doğal çevre şartlarının değişmesi de çevre ve insan sağlığı üzerindeki kaygıları ve hassasiyetleri doğal olarak arttırmıştır. Son on yılda dünyada ekonomik alanda yaşanan dönüşümler kuşkusuz her sektörü etkilemektedir. Ekonomik boyut kavramının yerini küresellik almıştır. Bireysel yaşam standartları yükselmiş, yaşanan ekonomik krizlerle alternatif pazarların önemi artmıştır. Dünya'da doğal kaynaklar azalmaktadır. Rekabet küresel boyuta taşınmış arz-talep yapısı

değişmiştir. Cirolar artmasına rağmen kar paylarının düşmesi ilginçtir. Demografik açıdan bakıldığında dünya nüfusu artmış, batı ülkelerindeki yaş ortalaması yükselmiştir. Eğitim seviyesi artıkça işsizliğinde arttığı görülmektedir.

2030 yılında Avrupa küresel boya pazarında dünyanın en büyük 2. Boya endüstrisi olmaya devamı öngörülmektedir. Doğu Avrupa'daki talebin dalgalı bir şekilde ilerlemesi, Avrupa pazarının büyümesine ve gelişmesine neden olacaktır. Japonya'nın ise en düşük sektör olarak ilerlemesi tahmin edilmektedir.⁴⁰

Grafik 6. Bölgelere Göre Boya Pazarı 2030 Tahminleri (Milyar Euro)

Kaynak:www.bosad.org.tr., (18.05.2019)

Küresel boya pazarında en büyük ihracatı yapan ülkeler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında dağılım göstermektedir. Amerika, Almanya, Japonya, İngiltere ve Çin gibi ülkelerde boya ihracatçılığı yüksek oranda izlenmektedir. Boya sanayine eğilimler, küreselleşme ve hızlı teknoloji ile kendini akıllı inovasyonlara bırakmıştır. İhracatçı ülkeler bu durumdan oldukça nasiplenmiş ve yükselen ülkeler önemli ölçüde değer kazanmıştır. ISO'nun 2015 yılında yayınladığı dünya boya sektör analizine göre

⁴⁰ BOSAD, a.g.m., s.17.

en büyük ihracatçı ülke, Almanya 9.961 ciroyla olmuştur. Belçika, 3.295 ciroyla dünya sıralamasında ihracatçı ülke konumunda ilk 5. olmuştur (Grafik 6).⁴¹

Tablo 5. Boyacılıkta Kullanılan Hülasalar, Boyalar, Pigmentler, Vernikler, Macunlar ve Mürekkeplerde Dünyanın En Büyük İhracatçı Ülkeleri (2006-2013)

2006			2016		
SIRA	ÜLKE	İHRACAT (Milyon Usd)	SIRA	ÜLKE	İHRACAT (Milyon Usd)
1	Almanya	9,961	1	Almanya	13,887
2	ABD	5,536	2	ABD	7,813
3	İngiltere	3,484	3	Çin	5,805
4	Japonya	3,48	4	Hollanda	4,72
5	Belçika	3,295	5	Belçika	4,451

Kaynak: ISO, 2015

Dünya'nın en büyük boya ithalatçıların sıralandığı Tablo 6 incelendiğinde görüleceği gibi listenin en başında Almanya yer almaktadır. Boya sektöründe Almanya hem ithalat hem de ihracat konusunda lider pozisyonundadır. 2006 yılında 4,077 milyar usd'lik ithalat gerçekleştiren Almanya 3,437 milyar usd'lik artışla 2013 yılında da liderliği elden bırakmamıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Boyacılıkta Kullanılan Hülasalar, Boyalar, Pigmentler, Vernikler, Macunlar ve Mürekkeplerde Dünyanın En Büyük İthalatçı Ülkeleri (2006-2013)

2006			2013		
SIRA	ÜLKE	İTHALAT (Milyon Usd)	SIRA	ÜLKE	İTHALAT (Milyon Usd)
1	Almanya	4,077	1	Almanya	7,514
2	Çin	3,507	2	Çin	4,311
3	Fransa	3,304	3	Fransa	4,051
4	ABD	3,195	4	ABD	3,972
5	İtalya	2,576	5	Hollanda	3,014

Kaynak: ISO, 2015.

⁴¹ İstanbul Sanayi Odası (ISO), *Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler İmalatı Sanayi*, 2015, s.38.

Dünya boya pazarında küresel ölçekte talep artışının yaşanması boya pazarını doğrudan etkilemektedir. Coğrafi yer değiştirmeleri gelişmiş pazarlarda inşaat, sanayi ve yapı sektörlerinde sınırlı olurken, gelişen ve yükselen pazarlarda alanı daha çok geliştirmiştir. Boya sanayiye eğilimler daha çok tüketiciler tarafından yönlendirilip tüketici taleplerinin AR-GE ve ürün geliştirme faaliyetleri üzerine şekillenmektedir. Dünya boya tüketiminde Asya küresel boya pazarında gelişen ülkeler arasında yer almıştır. 2012 yılında pazar tüketiminde 40.7 milyar dolar olan Asya'nın 2030 yılında 110,2 olacağı öngörülmektedir. Asya pazarı 2030 yılına kadar %5 büyüme gösterecek payını %37'den %54'e arttıracaktır. Kuzey Amerika ve Avrupa boya pazarında durağanlaşacağı tahmin edilmekte ve boya pazarında payları gerileyecektir. Güney Amerika ve diğer gelişmekte olan ülkelerde ise hızlı bir büyüme gerçekleşecek ve küresel boya tüketiminde pazar nasibini alacaktır.⁴²

Tablo 7. Dünya boya tüketiminde en yüksek ciroya sahip ülkeler

Bölgeler/Ülkeler	2012 (milyar dolar)	2030 (milyar dolar)	Yıllık Ortalama Büyüme
Asya	40,7	110,2	%5,0
Japonya	11,8	12,0	%0,1
Çin	9,8	38,5	%8,0
Hindistan	5,7	35,3	%11,0
Diğer	13,4	24,2	%4,0
Avrupa	31,9	32,6	%0,1
Kuzey Amerika	22,0	24,5	%0,3
Güney Amerika	7,7	16,3	%4,5

Kaynak: ISO, 2015.

Küreselleşen dünyada ekonomik gelişmelere ve iyileşmelere paralel olarak endüstrileşme hızla artmış ve boya sektöründe talep ve üretim kendini göstermiştir. Boya sektöründeki artan pazarlık koşulları ile çeşitli teknolojilerin ve üretimde yeni icatların gerekliliği, uluslararası pazarda artışı etkileyen faktörlerden olmuştur. genellikle çevreye duyarlı olması ve sağlığa zararsız kimyasal olmayan hammaddelerin kullanımlarında önemli ölçüde yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Boya sektöründe oluşan katkı maddeleri ve pigmentler hammadde fiyatlarının artışına dolayısıyla sektördeki büyük firmaların bu artışa göre şekil almasına sebep olmuştur.

⁴² ISO, a.g.m., s.65.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VERGİ HASILATI VE BOYA SEKTÖRÜNÜN KATKISININ ANALİZİ

3.1.Vergi Kapasitesi, Vergi Gayreti ve Vergi Hasılatı Kavramları

Vergi gelirlerinin önemi ülkeden ülkeye değişmekle beraber, devletin kamusal hizmetleri gerçekleştirebilmesi için vergi toplama ihtiyacı bulunmaktadır. Devlet, eğitim, sağlık, ekonomik büyüme ve kalkınma, devlet yatırımları, sosyal güvenlik gibi yaşam standartlarını belirleyen etmenleri yerine getirmek amacıyla elde ettiği vergi gelirlerini kullanmaktadır.⁴³ Ekonomik kalkınma, bütün ülkeler için önem arz etmekle beraber, gelişmekte olan ülkelerde daha fazla öneme sahiptir. Bu amacın gerçekleştirilmesi, başka şekillerde de mümkün olmaktadır; ancak, bu çalışmada kaynak dağılımı ve yatırım düzeyini belirleme noktasında belirleyici olan verginin bir araç olarak kullanılmasıdır.⁴⁴

Gelir vergisi, Türk vergi sistemi içerisinde yer alan dolaysız vergilerden biridir. Mükellef kendi vergisini ödüyorsa ve bu vergi yükü başkalarına devredilmiyorsa bu vergi dolaysız vergi olarak adlandırılır. Gelir vergisi bu tür vergilere en güzel örnektir. Başka bir deyişle, şahıs işletmelerinin bir dönemde elde ettikleri kar üzerinden devlete ödediği vergiye **gelir vergisi** denir. Gelir vergisi Gelir Vergisi Beyannamesi ile ödenir. Beyanname, Mart ayının 25 ine kadar ilgili vergi dairesine vermek zorundadır. Gelir vergisi 2 eşit taksitte ödenir. Birinci taksit Mart ayı sonuna kadar, ikinci taksit temmuz ayı sonuna kadar ödenir. Gelir vergisi dilimleri ve oranları her yıl değişmektedir.⁴⁵

Vergi Kapasitesi: Vergi veya vergileme kapasitesi, bir ülkede kamusal hizmetlerin temel finansman aracı olarak başvurulacak vergilerin taban büyüklüğünü veya vergi potansiyelini ifade etmektedir. Burada konunun bir olması gereken bir de fiili veya mevcut durumu vardır. Çeşitli kriterler, veriler ve büyüklükler dikkate alınmak suretiyle ortaya çıkan vergileme gücü veya imkânı, potansiyel vergi kapasitesini

⁴³ Niyazi Özker, Mine Biniş, Vergi Uygulamalarında Bölgesel Kalkınma Hedefleri ve Bölgesel Mali Teşvikler Açısından Değerlendirilmesi, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalara Dergisi*, 19, 2010, s.492.

⁴⁴ M. Eren., A. Ünal, H. Aydın Türkiye’de Vergi Gelirleri ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki: Frekans Alanı Nedensellik Analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 19 (1) 2018, s.2.

⁴⁵ Gelir Vergisi, www.muhasabedersleri.com.tr. (15.05.2019).

vermekte; buna mukabil, belli yer ve zamandaki uygulama ile ulaşılan sonuç fiili kapasiteyi göstermektedir.⁴⁶

Vergi kapasitesi devletin vergileme yetkisine dayanarak, psikolojik, mali ve siyasi sınırları gözetip belli dönemde topladığı en yüksek hasılattır. Bu nedenle vergi kapasitesinin sınırları yıllardır tartışılmış ve birçok araştırmalar konu olmuştur. vergilemenin ekonomik sınırını fizyokratlar ileri sürerek mükellefin şahsi gelirinin %20 oranını geçmemesi gerektiği dile getirmişlerdir. Colin Clark’a göre vergi kapasitesinin sınırı, %25 olmalı hatta bir oran geçebilmeli ifadesine yer vermiştir.⁴⁷

Vergi kapasitesinin sınırlarının belirlenmesinin ardından bu kapasitenin tam olarak kullanılıp kullanılmaması ülkelerde önemli bir sorune yol açmıştır. Bu sebeple bir ülkede vergi kapasitesinin tamamıyla kullanılması o ülkenin vergi gayretine göre şekillenmektedir.

Vergi Gayreti: Vergi gayreti; tahmini vergi kapasitesi ile fiili vergi hasılatı arasındaki oransal ilişkiyi ifade eder. Vergi gayreti mali yönetimin etkinliği ile yakından ilgilidir. Çünkü vergi idaresinin potansiyel vergi kapasitesinden ne kadarını verimli bir şekilde toplayabildiğini gösterir.⁴⁸

Vergi kapasitesinin tam olarak bilinmemesi, vergi gayreti oranının etkin biçimde kullanılmasına bağlıdır. Vergileme yoluyla mevcut hasılatı vergi gayreti oranı yoluyla ulaşılmaktadır. Vergi gayreti vergilemenin güvenli sınırı olarak da adlandırılabilir. Vergi kapasitesinin sınırın altında kalması sonucu piyasadaki arzın azalması ve kalitenin düşmesi gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu ekonomik ve sosyal sonuçlar sınırın aşılmasında karşı koyma ve direniş gibi sonuçlarla karşılaşılabilir.⁴⁹

Vergi Hasılatı: Dolaylı ve dolaysız vergilerin toplanmasıdır. Gelir ve servet üzerinden alınan vergiler dolaysız, harcamalar üzerinden alınan vergiler ise dolaylı vergilerdir. Dolaysız vergiler üzerinden bir işlem yapılmasına gerek yoktur. Herhangi

⁴⁶ http://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/vergi_kapasitesi_vergi_gayreti.html, (15.05.2019).

⁴⁷ F., Saraçoğlu, Vergi Kapasitesini Belirleyen Faktörler ve Türkiye’de Vergi Kapasitesi, *Vergi Raporu Dergisi*, 71, s.91-103.

⁴⁸ Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, www.ekodialog.com, (15.05.2019).

⁴⁹ Hüseyin Doğa Çelik, *Türkiye’de Belediyelerin Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.8.

bir gelir veya kazanç elde etmiş olmak vergilerin alınmasına gerekçe oluşturabilmektedir. Gelir vergisi, emlak vergisi, kurumlar vergisi ve intikal vergisi dolaysız vergiler üzerinde örnek olarak gösterilmektedir. Dolaysız vergilerde mükellefin kimliği net bir şekilde ortaya çıktığından oluşturduğu ekonomik ve siyasal vergiler daha belirgindir. Dolaylı vergilerde, KDV ve ÖTV bu vergi türünün en tipik örneğidir. Alım satım üzerinden alınmaktadır. Damga vergisi ve harçlar da bu vergi türüne örnek gösterilmektedir. Dolaylı vergiler mal ve hizmet üzerinden alınmaktadır. Bu nedenle mükellefler tarafından hissedilmekte ve vergi artışlarına göre güçlenebilmektedir.

3.2.Türkiye’de Vergi Hasılatının Vergi Türüne Göre Dağılımı

Gelir vergisi kanunundaki gelir kavramına giren kazanç ve iratlar, vergi kanunun 2. maddesinde yedi grup halinde aşağıdaki gibi sayılmıştır;

1. Ticari kazançlar,
2. Zirai kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. Menkul sermaye iratları,
7. Diğer kazanç ve iratlar.

Türkiye’de özellikle son yıllarda enflasyonun yüksek görülmesi sebebiyle vergi gelirler normal oranda artış göstermiş ve bireylerin satın alma gücünde bir değişiklik olmamasına rağmen vergi tarifeleri yüksek vergi hasılatları ile artış göstermiştir. Mükellef gelirlerinde herhangi bir artış olmadığı halde bireyler yüksek vergi ödemektedirler. Özellikle kurum ve sektörler vergi dağılımında en yüksek paya sahip olup vergi hasılatının ilerlemesine büyük katkı sağlamıştır.⁵⁰

Gelir Vergisi Kanunu’nun 103. maddesinin birinci fıkrasında yer alan gelir vergisinin vergilendirilmesinde esas alınan tarifeye göre 2019 yılı vergilendirilmesi Grafik 7’de gösterilmektedir.

⁵⁰ Pınar Tanrıverdi, *Gelir Dağılımı ve Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.62.

Tablo 8. 2019 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi**Ücretliler İçin Uygulanacak 2019 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi**

Gelir Dilimi	Vergi Oranı
18.000 TL'ye kadar	% 15
40.000 TL'nin 18.000 TL'si için 2.700 TL, fazlası	% 20
148.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL, fazlası	% 27
148.000 TL'den fazlasının 148.000 TL'si için 36.260 TL, fazlası	% 35

Ücret Dışındaki Gelirler İçin Uygulanacak 2019 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi

Gelir Dilimi	Vergi Oranı
18.000 TL'ye kadar	% 15
40.000 TL'nin 18.000 TL'si için 2.700 TL, fazlası	% 20
98.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL, fazlası	% 27
98.000 TL'den fazlasının 98.000 TL'si için 22.760 TL, fazlası	% 35

Kaynak: www.gib.gov.tr. (18.05.2019.)

Ticari kazançlar, her çeşit sınai ve ticari faaliyetlerden kaynaklanan kazançlardır. Maden ocaklarından alınan vergiler, borsa alım-satım hisse senedinden tahvil yapılması, özel hastane ve okullardan alınan vergiler, gayrimenkul alım-satım işlemleriyle uğraşanlardan, araziler üzerinde ticari işlem yapanlardan ve dış protezciliğinden tahsil edilen vergiler ticari kazanç vergilerinden sayılmaktadır. Ticari kazanç vergileri, safi tutarları üzerinden vergilendirmeye tabi tutulmaktadır.⁵¹

⁵¹ Gelir İdare Başkanlığı, *Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi*, 2018, s.2.

Zirai kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun 193 sayılı 52. maddesi gereğince, *“zirai faaliyetten doğan kazanç”* olarak belirlenmiştir. Zirai faaliyet, deniz, nehir, göl ve arazilerde bakım, dikim, üretim, ıslah ve yetiştirme yoluyla direk doğadan istifade etmek amacıyla faydanılan faaliyettir. Hayvan, balık gibi mahsullerin, avlanması, muhafazasını, satılmasını ve taşınmasını kapsamaktadır. Aynı maddede *“mahsullerin değerlendirilmesi amacıyla zirai istihsale müteferri olarak işlenmeside zirai faaliyete girer. Fakat, bu ameliye, aynı teşebbüsün cüz'ünü teşkil eden bir işletmede vuku buluyorsa, bu ameliyenin zirai faaliyet sayılabilmesi için, işletmenin sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini, cüz'ünü teşkil ettiği teşebbüsün mahsullerine hasretmesi şarttır”* ifadesi yer almaktadır. çiftçilerin zirai kazançlardan elde ettikleri gelirlerden alınan vergiler ticari kazanç kapsamında yer almaktadır.⁵²

Serbest meslek, sermayeden ziyade şahsi bilgiye, ilme ve ihtisasa dayanan herhangi bir ticari niteliği olmayan işlerin işyerine bağlı olmadan yürütülen faaliyettir. Birey bütün faaliyetlerini şahsi sorumluluğu altında kendi hesabına yapmaktadır. Bu faaliyetlerden doğan kazançlar serbest meslek kazancına girmektedir. Tahkim işleri nedeniyle hakemlerden alınan ücretler ile kolektif, adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan kazançlar bu serbest meslek kazancına dahil edilmektedir. Bir yıl içerisinde bireyin kazandığı gelir ile ödenen giderler arasında kalan fark serbest meslek vergisidir. Mütercim, heykeltıraş, ressam, hattat, mucitler, yazarlar, şairler serbest meslek kazancı kapsamında olan mükelleflerdir.⁵³

Gelir Vergisi Kanunu'nca gayri menkul sermaye iradı sağlanan mal ve haklar üzerinden alınan vergiler gayrimenkul irat vergisi kapsamındadır. Bu hak sahipleri, irtifak, mutasarrıf, intifa, zilyet sahipleri ve tarafından kiraya verilmesiyle elde edilen iratlar, gayrimenkul sermaye sayılmaktadır. Gayrimenkul sermaye iradı sağlayan haklardan alınan vergiler şunlardır; voli mahalleri, gayrimenkul olarak tescil edilen haklar, telif hakları, gemi ve gemi payları, gayrimenkullerin ayrı olarak kiraya verdikleri mütemmim cüzileri, arazi, bina cüzileri, motorlu nakil ve çekme araçlarıdır. Bu mallar ve haklar zirai ve ticari işletmeye dahil olduğu takdirde, iratlar, zirai ve ticari kazancın müteallik hükümlerine göre hesaplanmaktadır. Ayrıca, mallar, tüccara ait bile olsa

⁵² Zirai Kazançlar, www.gib.gov.tr, (18.05.2019).

⁵³ Gelir İdaresi Başkanlığı, *Serbest Meslek Kazancı Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi*, 2018, s.1-2.

işletmeye dahil olmayan gayrimenkullerle sağlanan iratlar ticari kazanç değil gayrimenkul sermaye iradı sağlamakta ve vergiler bu kapsamda alınmaktadır.⁵⁴

Kurumlar vergisi kurum kazançları üzerinden alınan vergidir. Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun birinci maddesine göre kurumlar vergisinin konusu yani üzerine vergi konulan ve verginin kaynağını oluşturan ekonomik unsurlar şunlardır: Sermaye şirketleri (anonim, limitet, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler), Kooperatifler, İktisadi kamu kuruluşları, Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler (sendikalar dernek; cemaatler vakıf sayılır), İş ortaklıkları.⁵⁵ Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine, yani kurumun kanuni veya iş merkezinin bulunduğu yerin vergi dairesine, verilir.

Her mükellef vergiye tabi kazancının tamamı için bir beyanname verir. Yani mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer işyerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez.

Tablo 9. 2018 Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin Dağılımı

	Tutar (Milyar TL)	Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	696,8	100
Vergi Gelirleri	599,4	86,0
Gelir Vergisi	122,7	17,6
Kurumlar Vergisi	65,8	9,4
KDV (Dahilde+İthalde)	173,8	24,9
ÖTV	146,5	21,0
Diğer	90,6	13,0
Vergi Dışı Gelirler	97,4	14,0

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr/TR,8115/vergi-gelirleri.html>, (16.05.2019).

Tablo 9 incelendiğinde üzere 2018 yılı merkezi bütçe gelirlerinin %86'lık kısmını vergi gelirleri oluşturmaktadır. Geri kalan %14'lük kısım ise vergi dışı gelirlerden oluşmaktadır.

⁵⁴ Mehmet Yüce, "Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Vergilemesi," *Mevzuat Dergisi*, 4(37), 2001.

⁵⁵ <https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir>, (16.05.2019).

1990 yılından itibaren cari fiyatlarla sürekli gelişme gösteren vergi hasılatı günümüze kadar büyük bir oranla gelmiş ve kendi alanında rekorunu kırmıştır. Verilen tablolar incelendiğinde bunun mutlak geçerliliği görülmektedir. Yüksek miktarda alınan vergi hasılatı ekonomik anlamda büyümeye katkı sağlamakta ve vergi reformlarını şekillendirmektedir. Büyüyen ve gelişen Türkiye’de vergi hasılatının GSMH’ye dağılımı yıllar içinde artma göstermekte ve bütün sektörlerle yansımaktadır. Ancak vergi hasılatında olumsuzlukların yaşandığı bilinmekte ve bunlara göre önlem alınmaktadır. Vergi kaçakçılığının yaygınlaşması ve maddi kayıplara neden olması nedeniyle yasalarla vergi dağılımı ve vergiler üzerine belli bir düzenleme getirilmiştir. Vergi kaçakçılığı, sistemin vergi esnekliğini azaltırken, adalet derecesi üzerinde olumsuz etkilere de neden olmaktadır.⁵⁶

Türkiye’de vergi, vergi gelirinin dağılımı ve vergi hasılatı ekonomi ve maliye politikasının önemli araçlarından biri olarak görülmüştür. Bu sebeple vergi politikaları, ekonominin planlanma aşamasında önemli unsurlarından biri olmuştur. Vergi hasılatına yönelik düzenlemeler ile devlet piyasalarındaki yatırım seviyeleri, tasarruflar, mal ve hizmet talepleri vergi hasılatı üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Bu anlamda büyüme göstermeyen isteyen ekonomilerin temelinde vergi dağılımının adaleti yer almaktadır. Vergi sisteminin sektörlerle uygun dağılımı kalkınmaya ve ülke içinde istikrara katkı sağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin büyüme amaçlarına ulaşması için vergi gelirlerine başvurduğu görülmektedir. Vergi gelir dağılımının kontrolü, ekonomik büyümeye katkı sunması ve farklı fonksiyonları barındırması nedeniyle vergilemenin ekonomik dengeye oldukça önemi bulunmaktadır.⁵⁷

3.3.Türkiye’de Vergi Hasılatının Sektörel Dağılımı

Türkiye’de toplam vergi gelirin bütün sektörler arasında adaletli dağılımı için yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulanması gereklidir. Vergi hasılatı gelirin adaletli paylaşımına katkıda bulunur.

⁵⁶ Gülsen Erbek, *Türkiye’de Vergi Hasılatının Yapısı ve Reform İhtiyacı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s.102.

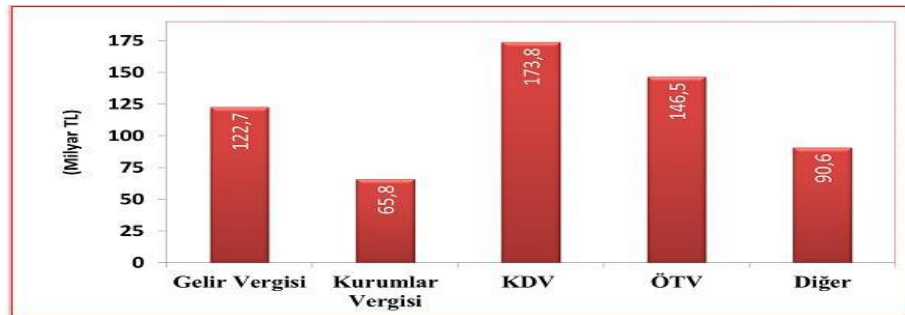
⁵⁷ Mehmet Dağ, Fatma Kızılkaya, *Türkiye’de Vergi Gelirleri, Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dönemsel Bir Analiz*, 2018, s.6.

Gelir üzerinden alınan vergiler, her anlamda gelir dağılımını adil bir şekilde dağıtır. Bu unsur vergi yapısının ve vergi sisteminin en önemli mekanizmalarındandır. Vergi hasılatında alınan en önemli vergiler gelir vergileridir (Grafik 9). Gelir vergisi, maddi düzeyi düşük olandan düşük oranda talep edilir, yüksek olandan yüksek oranda talep edilmektedir. Maddi düzeyi arttıkça gelir düzeyi de artmakta ve vergi geliri de artış göstermektedir.⁵⁸

Harcamalar üzerinden alınan vergiler, Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisidir. Yani bu vergiler, mal ve hizmet satımında tüketiciden alınan vergilerdir. Maddi durumu düşük ve yüksek olana eşit bir şekilde yayılmakta ve vergi hasılatında adalet sağlanmaktadır. KDV, bir ülkenin toplam vergi hasılası yönünde içinde bulunduğu durumu net bir şekilde göstermektedir. 1990 yılında toplam gelirin KDV içindeki payı %27,2 iken 2015 yılında %33,1'e ulaşmıştır. 2003 yılından itibaren uygulanan ÖTV'nin vergi hasılatına etkisi büyüktür. Akaryakıt, araba ve konutlara ÖTV'nin uygulanması vergi dağılımını arttırmıştır.⁵⁹

Servet gelirleri, literatürde açık ve net bir şekilde belirlenmiştir. Geçmiş ekonomik sistemler içinde önemli bir paya sahip olan servet gelirleri, günümüzde halen etkisini korumaktadır. Emlak ve motorlu taşıtlar vergisi, servet vergileri grubundandır.

Grafik 7. 2018 yılı vergi gelirleri

Kaynak: Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. Faaliyet Raporu, 2018.

2018 ve 2021 makroekonomik öngörülleri içeren programın yayınlanmasının ardından sektörlere dağılan vergi gelirleri de değişme göstermiştir. Vergi gelir türleri 2018 yılında gerçekleşme tahminini göre 2019 yılının sonuna doğru büyüme göstereceği öngörülmektedir. En çok büyüme gelir vergisi üzerinde olurken en az büyüme sektörü

⁵⁸ Duygu Sevin, *Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Vergi Politikaları*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.37.

⁵⁹ Sevin, a.g.m., s.31.

bağış ve yardımlar üzerinden alınan vergilerde olmuştur (Tablo 10). Sermaye gelirleri son 5 yılda dalgalanma seyretmiş ve orantısız olarak değişmiştir.

Tablo 10. 2018 yılı vergi gelirleri dağılımı

Yıl	Genel Bütçe Gelirleri	Vergi Gelirleri	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Alınan Bağış ve Yardımları ile Özel Gelirler	Sermaye Gelirleri
2014	461.450.539	401.683.956	16.305.486	1.284.488	9.553.470
2015	525.045.891	465.229.389	19.713.207.	1.245.198	8.044.367
2016	608.336.187	529.607.900	23.812.358	1.123.790	12.844.306
2017	700.621.216	626.082.414	19.805.214	1.374.706	11.701.874
2018	850.643.364	737.954.270	26.255.580	2.141.670	7.809.542

Kaynak: www.gib.gov.tr., 2019, (31.06.2019)

3.4.Boya Sektörünün Vergi Hasılatına Katkısı

Türk boya sektörünün vergi hasılatı içindeki payı özellikle 2011 yılından itibaren artarak seyir göstermiştir. BOSAD'ın kurulmasıyla boya sektöründe yeni farklı açılımlar yaşanmış ve ulusal pazar payında hak ettiği yeri almaya çalışmıştır. Sanayi ve Kalkınma Bakanlığının 2014 yılında yayınladığı son verilerine göre boya tüketimi 9,52 oranında artarak ilerleme kaydetmiştir.⁶⁰

⁶⁰ www.kmo.org.tr, a.g.m., s.30.

Tablo 11.Türk Boya Pazarının boyutu ve vergiye hasılatı

Pazar Dilimi	Miktar (1000ton)	Değer (Milyon Euro)
İnşaat Boyaları	500	650
Ahşap Boyalar	100	150
Toz Boyalar	52	150
Taşıt Boyalar	34	105
Genel Sanayi Boyaları	38	90
Koruyucu Boyalar	25	70
Oto Tamir Boyaları	15	68
Bobin Boyaları	18	50
Deniz Boyaları	15	65
Toplam	10	22
Diğer	807	1420

Kaynak: www.kmo.org.tr, (16.05.2019).

İnşaat boyaları pazar diliminin en yüksek kısmını oluşturmaktadır. Özellikle Marshall, DYO, İshakol, Polisan ve Merlobin gibi tarihsel inşaat boya larının vergi hasılatına katkısı yüksek miktardadır. Taşıt boyaları hem üretim hem ithal edildiğinden pazar payı içinde yeri oldukça azdır. Bu nedenle vergi hasılatına etkisi diğer boya türlerinden daha azdır.

Türkiye'nin boya sektöründe büyümesi ihraç yapmasına neden olmuş ve 2013 yılında 764 milyon boya ihracı gerçekleştirmiştir. 2023 yılında temel hedefi 2,5 milyar dolardır.

DYO boya, 2017 yılında boya sektörüne yenilikçi ve farklı tarzda ürün sunarak büyümeye devam etmiştir. Toplam 156.929 ton satış gerçekleştirerek 2016 yılına göre %19, 5 artış yaşanmıştır. Ülke vergisine katkısı toplam 923,7 milyon TL olmuştur. Küresel gelişmelerin yaşattığı hammadde yetersizliğine karşın DYO boyanın vergi hasılatına katkısı kalkınma ve şirketin büyümesi anlamında kar teşkil etmiştir. Global boya sektöründe %15 büyüme sağlayarak 150 milyar dolara ulaşmıştır.⁶¹

Polisan boya, Türkiye'de üst düzey boya sektörlerinden biri yolunda ilerlemektedir. Uluslararası pazarda, taşıma ve farklı coğrafyalarda kuvvetlenme

⁶¹ www.dyo.com.tr., a.g.m., s.3.

stratejisi kapsamında 26 Aralık 2016 tarihinden itibaren %50'sini dünya boya devi Kansai Paint'e devretmiştir. 113,5 milyon dolarlık transfer bedeli karşılığında devri yapılan Polisan Boya'nın ülke vergi gelirine büyük katkısı olmuştur. Kurulduğu günden bu yana geniş bir alana yayılarak büyüme sağlayan Polisanın boya sektöründe vergi gelirine katkısı %25'lik gibi bir oranda seyretmiştir. 2016 yılından Polisan Kansai Boya A.Ş. olarak hizmet veren firma 2018 yılında üretim ve depolama tesisi yatırımını tamamlamıştır. Ticari kazançlar kapsamında alınan vergilerden %102'luk büyüme sağlayarak alanını uluslararası pazarda genişletmiştir. Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere yakın pazarlara ihracat yapan Türk Boya sanayi üreticileri, devlet desteğiyle Uzak Doğu ve Afrika gibi pazarlara odaklanmıştır. 2017 yılı sonundan itibaren ortalama 50 ülkeye ihracat yapan Türkiye Boya Sanayi ihracatı 1.02 milyar dolara ulaşmıştır. Hacimsel olarak 1.02 milyar dolara ulaşan ihracatın %24'ü boya, %76'sı ise boya hammaddelerinden oluşmaktadır. 2018 yılında Türkiye'nin boya ve hammaddeleri ihracatı yaklaşık 572 milyon dolar ve 544 bin ton seviyesinde yaşanmıştır. 2018 yılının ikinci yarısında iç piyasada taleplerin azalmasıyla boya üreticileri dış pazarlara yönelmiştir. Bu bağlamda 2019 yılında üretimin %8 ve %10 oranında artacağı öngörülmüştür. Dönüşüm niteliği olan boya sektörü özellikle son 5 yılda büyük bir yükselme yaşamış ve neticesinde vergiye olan etkisi yüksek dercede gerçekleşmiştir.⁶²

Türkiye boya pazarı doymamış bir sektör olup otomotiv ve inşaat sektörüne bağlı olarak değişen yapıda gelişme göstermiştir. Hızlı kentleşmenin ortaya koyduğu toplam nüfus artışıyla boya sektöründe de hareketlenmeler yaşanmış ve yüksek bir büyüme potansiyeli sağlanmıştır. Türkiye'de boya sektörü üretimi, hammaddesi ve uygulaması ile yaklaşık 1 milyar dolar seviyesinde vergi hasılatı olan yaklaşık 100 bin çalışanı ile büyük bir sektördür. Teknolojik olarak rekabet gücünün yüksek olması, çalışan ve ekipman olarak AB ülkeleriyle rekabet edebilir konumdadır. Boya sektörü ülke ekonomisiyle büyüme göstermeye ve elde edilen ürünler ekonominin daha da üstüne çıkmaya çalışmaktadır. Dış pazarlarda açık bir ülke haline gelmektedir.⁶³

⁶² Polisan Holding Faaliyet Raporu, *Boya Sektörü*, 2018, s.32.

⁶³ İstanbul Sanayi Odası, *Kimya Sektörü*, 2004, s.52.

SONUÇ

Küreselleşen dünyada tüm sektörlerde gelişme yaşanmış ve bu durum ülkeleri farklı alternatiflere yönlendirmiştir. Teknolojilerin gelişmesi piyasada mevcut olan sektörlerin yeniden şekil almasına yol açmıştır. Bu durum hem kurumların hem de uygulanan stratejilerin gelişmesine nende olmuştur. Bir nedenden çok zorunluluğu gerekli kılan bu faktörler, boya sektörüne yansımış ve etkisini son yıllarda fazlaca göstermiştir.

Uluslararası pazarda önemli yer edinmek isteyen ülkeler, uygun rekabet koşullara hazırlanarak kendilerini farklı sektörlerle kaydırmaktadırlar. Nüfusun hızlanması kentleşme oranının sıklıkla görülmesi insan ihtiyaçlarının değişmesi sektörlerin çoğalmasına ve mevcut sektörlerin büyümesine neden olmuştur. Tarihi pek çok eskilere dayanmayan boya sektörü, yeni trendlerle birlikte topluma ve gelişmeye ayak uydurmaya çalışmış ülkelerin hasıllarına öncülük etmiştir. Boya sektörünün büyümesi, nüfus ve teknoloji ile paralel özellik gösterir. Bu bağlamda küresel rekabette büyük paya sahip ülkeler değişen boya sektörü anlayışına karşı gerekli yasal düzenlemeler ve inovasyon yöntemlerle yerini almıştır.

Sanayi alanından dekoratif alana kadar geniş sınırları bulunan yabancı v yerli firmaların ürettiği boya, Türkiye üretim kapasitesi açısından küresel pazarda yerini almıştır. Avrupa'nın ilk 5 ülkesi arasında bulunan boya sektörünün üretim gücü ve yapısı dünya boya sanayisinin %2'lik kısmına denk gelmiştir. Özellikle son 10 yılda ekonomik büyüklüğe ulaşan ve kimya sektöründe konumunu güçlendiren boya sektörü aktif ve dinamik bir yapıya bürünmüştür. Uluslararası pazarda önemli pazar haline gelen boya sektörü Avrupa kalitesinde üretim yapan ve teknolojisini sürekli ilerleten niteliğe dönüşmüştür. Kendini sürekli geliştiren bölgesel anlamda güçlü oyuncu olan Türk boya sektörünün ülkeye vergi hasılatı bağlamında katkısı yadsınamaz bir gerçektir.

Boya firmalarının küresel alana yayılması ve büyük firmalarla anlaşma yapması vergi gelirlerini arttırmış ve ciddi oranda büyüme gerçekleştirilmiştir. Boya sektörünün ekonomik beklentisi, vergi hasılatı açısından oldukça umut verici görülmektedir. Boya sektörünün vergi oranlarını yükseltmesi bağlamında; makroekonomik dengelerin tesis edilerek cari açıkların kapatılması ve iyileştirme süreçleri veri gelirinde yükselen bir değer olma özelliğinde olacaktır.

Boya sektöründe ilerleme ve gelişmelerin önünde ekonomik sıkıntıların yanı sıra dışa bağımlılık da gelmektedir. Firmaların yarısından fazlasının dışa bağımlı olması kuruluşların teknolojik yapılarının eksikliğinden ve kayıt dışılığından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda ileri teknolojilerle sektörel büyüme çalışmak ve ihracatı arttırmak sektörün çözüm alternatiflerinin başında gelmektedir. Boya sektörü, kimya sektörü içinde en yüksek Ar-Ge teşviki alan sektördür. Bu nedenle bugünkü şartlar altında sorunların çözümü için öncelikle ekonomik dengelenmenin yeniden tesis edilmesi gereklidir. Boya sanayinin ihracata dayalı strateji belirlemesi ve yeni üretim hamlesinin desteklenmesi, büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de boya sektöründe faaliyet gösteren firmalar yeni teknolojik gelişmeler ile Avrupa’yı yakından takip etmektedir. Üretim çok yeni olmayan alet ve araçlarla yürütülmekte, gelişme ve ilerleme çabaları Avrupa’daki gelişmeler doğrultusunda olmaktadır. Türkiye boya sektöründe Avrupa gelişimine paralel olarak ilerlemekte boya sektöründe uzmanlaşmaya doğru gitmektedir. Fabrikalarda kullanılan baz boyaların renklendiricilerle beraber kullanılması firmaların alanını genişletmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda Avrupa’ya yönelik yeni sistemler devreye girmektedir. Çevre ve sağlık güvenlikleri ile sistemler geliştirilmekte ve sağlık oranı daha yüksek ürünler piyasaya sürülmektedir. Ancak her ne kadar başarı sağlanmaya çalışılsa da yasalar tarafından desteklenmediği için Avrupa’daki kadar yaygın değildir.

Türk boya sanayisinde ürünün kalitesi, laboratuvar donanımı ve kalite yönetim sistemlerinde Avrupa Birliği ülkeleri ile rekabet edilebilir düzeye gelmektedir. Ancak sektörde denetlenemeyen orta ve küçük ölçekli tesislerin üretim kalitesinin düşük olması Türk boya sektörünün rekabet gücünü zayıflatmaktadır. Kamine, teçhizat, çevre ve ürün güvenliği konusunda Türk boya sanayisi Avrupa ülkelerinin biraz gerisinde kalmaktadır. Sektörde insan kaynaklarına ilişkin gelişmelerde önemli bir süreç yaşanırken Avrupa ülkelerinde insan kaynaklarına yönelik sorun gözlenmemektedir. Özellikle boya sektörünün vergilere büyük katkısı ile Avrupa Birliği ülkeleriyle rekabetçi koşullar yakalanmaktadır. Ekonomik gelişmeler ile birlikte yüksek kalitede düşük fiyatlı ürün sunmak Türkiye’ye boya sektöründe önemli bir fırsat sağlamaktadır. Ulusal ve uluslararası pazarda bir avantaj konuma gelen boya sektörü, vergi yapılandırması ile istenilen hedefe ulaşmaya çalışmaktadır. Kentleşme oranının yükselmesi ile boya sektörüne olan talep artmakta ve insanların boya anlayışı değişmektedir.

Globalleşen dünyada Türkiye’de boya talebi oldukça karmaşıklaşmakta ve renkli, çeşitli boya ürünleri ortaya çıkmaktadır. Daha özel mekanlara özgü tasarımlara yönelik boya üretimine doğru eğilim yaşanmaktadır. 20 yıl öncesine kadar boya sanayi, badana kelimesinden ibaret olup gerçek kullanımının dışına çıkamamıştır. Ancak son yıllarda hijyen sağlayan, dekorasyon oluşturulan, sıvayı örten, kolay sürülebilen özelliği ile ön plana çıkmakta ve sıklıkla tercih edilmektedir. Çevre bilincinin artmasıyla boya sektöründe çevre dostu ürünler tercih edilmektedir. Ancak yüksek performanslı ürünlerin sağlığa zararı konusu tartışılmaktadır. Bu nedenle boya sektöründe hangi amaçlara yönelik üretilmesine karşın sağlığın korunması temel amaç haline getirilmelidir. Bu vizyon doğrultusunda ülke içinde boya sektörüne yönelik eğitimler ve bilgilendirmeler oluşturulmalıdır.

Türkiye’de boya sektöründe öncü firmaların olması Türk vergi yapısına yeni reformlar kazandırmış ve milli hasılaya önemli katkı sağlamıştır. Tüketicilerin tam olarak bilinip talepleri doğrultusunda boya hazırlamak her kurumun önemli sorumluluklarından olmaktadır. Bu anlamda toplumun ihtiyaçları ve istekleri göz önüne alınmalı ve boyaya yönelik sağlıklı ve çevreci anlayışla boya üretilmelidir. Artan nüfusa karşın firmaların kaliteli boya üretimi tasarlanmalıdır. Artık her renke ve zevke göre çeşitlenen boyalar, sağlığı koruyarak geliştirilmeli farklı boya yapıları piyasaya sunulmalıdır. Ülkenin uluslararası pazarda daha geniş yer bulması amacıyla ilgili okullar açılmalı ve mevcut okullar arttırılmalıdır. Boya üretiminin tüketimden fazlasını aşması planlanmalıdır. İhracatı arttırmaya yönelik politikalar yapılmalıdır. Ülke içinde vergiye olan katkısının fazlaştırılması sağlanmalıdır. Tüketici bilinçlendirilmeli ve kalitesiz boya üretimi yapan firmalar kapatılmalıdır. Çevreye duyarlı olarak üretilen boyaların ulusal pazarda talebi fazla olmakta bu doğrultuda gerekli iyileştirmeler sağlanmalıdır. Ayrıca talep ve arzı göre şekillenen boyanın farklı teknolojik donanımlarla yapılması ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Vergi türlerinde yüksek sıralarda yer alan boya sektörü, yüksek cirolarla vergi kaçakçılığı yapmadan vergi hasılatı gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altun, O. (2017). *Boya Pazarlama ve Boya Sektöründe Çalışanların Boya Tercih Sebepleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Arısoy, İ. (2005). Türkiye’de Sanayileşme ve Temel Göstergeler Açısından Sanayinin Gelişimi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), s.5-60.
- Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. Faaliyet Raporu, 2018.
- Boya Sanayiciler Derneği (BOSAD), (2015). *Dünya’da ve Türkiye’de Boya Sektörü*.
- Boya ve Hammadde Sektörü Bosad’la Biraraya Geldi, www.turkchem.net.com.tr, (12.05.2019).
- Çelik, H. D. (2006). *Türkiye’de Belediyelerin Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Çelik, F. Özeroğlu, A.İ. (2007). Türkiye’de ve Dünya’da Boya Sanayine İktisadi Bakış ve Türkiye Boya Sanayinde Kriz Tepkisi, *Akademik İktisat*.
- Dağ, M. Kızılkaya, F. (2018). *Türkiye’de Vergi Gelirleri, Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dönemsel Bir Analiz*.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Ekonomi Bakanlığı, 2014.

Er, S. (2017). *Boya İmalat Sektöründe Kullanılan Kimyasalların İş Sağlığı Üzerine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erbek, G. (1991). *Türkiye’de Vergi Hasılatının Yapısı ve Reform İhtiyacı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eren, M. Ünal, A. Aydın, H. (2018). Türkiye’de Vergi Gelirleri ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki: Frekans Alanı Nedensellik Analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 19 (1), s.2-10.

Gebze Ticaret Odası, (2017). *Türkiye ve Dünya’da Boya Sektörü* ,www.gebzeto.org.tr. (18.05.2019).

Gelir İdare Başkanlığı, (2018). *Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi*.

Gelir İdaresi Başkanlığı, *Serbest Meslek Kazancı Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi*, 2018, s.1-2.

Gelir Vergisi, www.gib.gov.tr. (18.05.2019).

IPPIC:2013-2018, (2015). *Global Market Analysis For The Paintad Coatings Industry. International Paint&Printing Ink Council*.

ISO, (2015). *Küresel Rekabette ISO Meslek Komitesi Sektör Stratejileri Projesi*, Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler İmalatı Sanayi.

İstanbul Sanayi Odası, (2004). Kimya Sektörü.

Kalkınma Planı (2007-2013), (2006). *Kimya Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Boya Çalışma Grubu Raporu*, Ankara.

Koç, E. Can Şenel, M. Kaya, K. (2018). Dünya’da ve Türkiye’de Sanayileşme I- Strateji ve Temel Sanayileşme Sorunları, *Mühendis ve Makine Dergisi*, 59(690), s.7-14.

Özker, N. Biniş, M. (2010). Vergi Uygulamalarında Bölgesel Kalkınma Hedefleri ve Bölgesel Mali Teşvikler Açısından Değerlendirilmesi, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalara Dergisi*, 19.

Pianoforte, B. (2018). *Top Manifacutrers of Paints, Coatings, Adhesives and Sealants*, www.coatingsworld.com, (18.05.2019).

Polisan Holding Faaliyet Raporu, (2018). *Boya Sektörü*.

Saraçoğlu, F. (2001). Vergi Kapasitesini Belirleyen Faktörler ve Türkiye’de Vergi Kapasitesi, *Vergi Raporu Dergisi*, 71, s.91-103.

Sayılarla Kentleşme: Dünya nüfusu bir araya geliyor, (2019) www.idamehaber.com. (18.05.2019).

Sevin, D. (2016). *Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Vergi Politikaları*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sevinç, G. Kantar Davran, M. Sevinç, M. (2018). Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri, *İktisadi İdari ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), s.32-75.

Smith, R. (2010). *Sanatçının El Kitabı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Tanrıverdi, P. (2007). *Gelir Dağılımı ve Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunçgenç, M. (2015). www.kmo.gov.tr. *Türk Boya Sanayisi*, İzmir.

Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği, Kimya Devlerinin 2016 Satışları, (2017). *Kimyasal Forum*.

Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, www.ekodialog.com. (15.05.2019).

Yüce, M. (2001). “Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Vergilemesi,” *Mevzuat Dergisi*, 4(37).

Zirai Kazançlar, www.gib.gov.tr., (18.05.2019).

http://www.ikmib.org.tr/files/downloads/Bilgi_Bankasi/Raporlar/calisma_raporlari/2017_faaliyet_raporu_web.pdf. (10.05.2019).

<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Boya.pdf>. (10.05.2019).

www.kmo.org.tr/resimler/ekler/2e64676b5be4266_ek.pdf. (14.05.2019).

www.dyo.com.tr. (2016). (19.05.2019).

www.tuik.gov.tr. (11.05.2019).

<http://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Boys.pdf>. (14.05.2019)

<http://www.isgap.gov.tr/boya/>. (14.05.2019).

<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1479/308820.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (18.05.2019).

www.ekonomist.com.tr, 2019. (18.05.2019).

<https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir>. (16.05.2019).

<http://www.bumko.gov.tr/TR,8115/vergi-gelirleri.html> (16.05.2019).

www.gib.gov.tr. (30.06.2019).

ÖZ GEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Hüseyin ERİKLER
Doğum Yeri : Denizli
Doğum Tarihi : 29.01.1971
E-posta : herikler@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Atatürk Endüstri Meslek Lisesi – Denizli (1988)
Lisans : Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İşletme Bölümü (1993)
Yüksek Lisans :
Doktora :
Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce, B1

İŞ DENEYİMİ :

Dehateks Tekstil San. Ve Tic. A.Ş. Muhasebe ve Finansman Müdürü – (1993-2000)
Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ofisi (2000 – halen devam ediyor)

ARAŞTIRMA ALANLARI:

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR: